

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

Nr ewid.: 22/2005/P/04/086/KNO
KNO-41004/2004

Informacja

**o wynikach kontroli warunków kadrowych
i materialnych działalności dydaktycznej
w zamiejscowych jednostkach organizacyjnych
państwowych szkół wyższych**

Warszawa

maj

2005 r.

Misją: *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość
o gospodarność i skuteczność w służbie
publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizją: *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się
powszechnym autorytetem najwyższy organ
kontroli państwowej, którego raporty będą
oczekiwanym i poszukiwanym źródłem
informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

Informacja

**o wynikach kontroli warunków kadrowych
i materialnych działalności dydaktycznej
w zamiejscowych jednostkach organizacyjnych
państwowych szkół wyższych**

Dyrektor Departamentu
Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

Grzegorz Buczyński

Akceptuję:
Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Zbigniew Wesołowski

Zatwierdzam:

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Mirosław Sekuła
Warszawa, dnia maja 2005 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
00-950 Warszawa
tel./fax: 0 – prefiks - 22 - 825 44 81
www.nik.gov.pl

Spis treści

1. Wprowadzenie	1
2. Podsumowanie wyników kontroli	2
2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności	2
2.2. Synteza wyników kontroli	3
2.3. Uwagi i wnioski	7
3. Ważniejsze wyniki kontroli	8
3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań organizacyjnych i ekonomicznych	8
3.2. Istotne ustalenia kontroli	13
3.2.1. Charakterystyka zamiejscowych jednostek organizacyjnych	13
3.2.2. Zakres działalności dydaktycznej	17
3.2.3. Realizacja wymagań w zakresie programów nauczania	20
3.2.4. Zatrudnienie nauczycieli akademickich	21
3.2.5. Warunki lokalowe i baza dydaktyczna zamiejscowych jednostek organizacyjnych	23
3.2.6. Finansowanie działalności dydaktycznej zamiejscowych jednostek organizacyjnych	24
3.2.7. Warunki studiowania w zamiejscowych jednostkach organizacyjnych w opinii studentów	29
3.2.8. Nadzór Ministra Edukacji Narodowej i Sportu	30
4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli	33

Załączniki:

1. Wykaz uczestników kontroli i skontrolowanych jednostek.
2. Lista osób zajmujących kierownicze stanowiska, odpowiedzialnych za skontrolowaną działalność.
3. Wykaz ważniejszych normatywnych aktów prawnych.
4. Stan liczbowy szkół wyższych oraz studentów (bez obcokrajowców) w latach akademickich 2000/2001 – 2003/2004, z uwzględnieniem grup uczelni i form studiów.
5. Jednostki zamiejscowe państwowych szkół wyższych w latach akademickich 2000/2001-2003/2004.
6. Nauczyciele akademicy (pełnozatrudnieni) w latach akademickich 2000/2001-2003/2004.
7. Studenci w zamiejscowych jednostkach organizacyjnych państwowych szkół wyższych.
8. Przychody i koszty działalności dydaktycznej państwowych szkół wyższych w latach 2000-2003.
9. Struktura przychodów z działalności dydaktycznej w państwowych szkołach wyższych w latach 2000-2003, z uwzględnieniem głównych źródeł finansowania.
10. Wynik finansowy netto państwowych szkół wyższych w latach 2000-2003.
11. Studenci skontrolowanych uczelni w latach akademickich 2000/2001-2004/2005.
12. Nauczyciele akademicy skontrolowanych uczelni w latach akademickich 2000/2001-2004/2005.
13. Przychody i koszty działalności dydaktycznej skontrolowanych uczelni w latach 2000-2004.
14. Struktura przychodów z działalności dydaktycznej skontrolowanych uczelni w latach 2000-2004, z uwzględnieniem głównych źródeł finansowania.
15. Zestawienie wyników ankiety przeprowadzonej wśród studentów skontrolowanych uczelni.
16. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.

1. Wprowadzenie

Kontrola pn. „Warunki kadrowe i materialne działalności dydaktycznej w zamiejscowych jednostkach organizacyjnych państwowych szkół wyższych” (nr P/04/086) została podjęta z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli.

Celem kontroli była ocena organizacji kształcenia studentów w zamiejscowych jednostkach organizacyjnych państwowych szkół wyższych, działających na podstawie ustawy o szkolnictwie wyższym¹, ze szczególnym uwzględnieniem warunków wymaganych przy tworzeniu i funkcjonowaniu tych jednostek, zwłaszcza w zakresie:

- 1) zatrudniania nauczycieli akademickich, posiadających odpowiednie tytuły i stopnie naukowe,
- 2) zgodności planów i programów studiów z obowiązującymi standardami,
- 3) zapewniania bazy materialnej, umożliwiającej prawidłową organizację kształcenia w zakresie poszczególnych kierunków i poziomów studiów,
- 4) finansowania działalności dydaktycznej, w tym ustalania i finansowania wynagrodzeń nauczycieli akademickich oraz ustalania i pobierania opłat za studia.

Tematyka kontroli w państwowych szkołach wyższych obejmowała głównie kwestie związane z przestrzeganiem wymogów, o których mowa wyżej, a w MENiS – wypełnianie przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu zadań wynikających z przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym, w szczególności w zakresie nadzoru sprawowanego nad działalnością państwowych szkół wyższych.

Kontrolą objęte zostały lata akademickie: 2002/2003 i 2003/2004, przy czym dla określenia kierunków i dynamiki zmian w organizacji i finansowaniu działalności dydaktycznej w zamiejscowych jednostkach organizacyjnych (z.j.o.) państwowych szkół wyższych wykorzystane zostały również dane statystyczne z lat wcześniejszych (tj. 2000/2001 i 2001/2002), a w skontrolowanych uczelniach także dane dotyczące roku akademickiego 2004/2005. Kontrolę przeprowadził w okresie od 16 sierpnia 2004 r. do 7 lutego 2005 r. Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego NIK, z udziałem Delegatur NIK w: Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu.

Kontrola została przeprowadzona na podstawie art. 2 ust. 1 i art. 5 ust. 1 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli² z uwzględnieniem kryteriów: legalności, gospodarności, celowości i rzetelności - w Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu (MENiS) oraz w 9 spośród 60 państwowych szkół wyższych nadzorowanych przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu - prowadzących łącznie 80 z.j.o. (w roku akademickim 2003/2004).

Wykaz uczestników kontroli oraz skontrolowanych jednostek zawiera załącznik nr 1 do informacji.

¹ Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65, poz. 385, ze zm.), zwana dalej „ustawą o szkolnictwie wyższym”.

² Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2001 r. Nr 85, poz. 937, ze zm.), zwana dalej „ustawą o NIK”.

2. Podsumowanie wyników kontroli

2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia organizowanie przez państwowe szkoły wyższe kształcenia studentów poza siedzibami uczelni, ponieważ powiększa to dostęp do uzyskania wykształcenia wyższego dla młodzieży z miejscowości odległych od centrów akademickich.

Jednocześnie Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działalność tych spośród państwowych szkół wyższych, które prowadzą zamiejscowe jednostki organizacyjne niezgodnie z przepisami ustawy o szkolnictwie wyższym. Ocena ta wynika ze stwierdzenia istotnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu z.j.o. państwowych szkół wyższych, w szczególności polegających na:

- 1) tworzeniu i prowadzeniu z.j.o. w formach niezgodnych z obowiązującymi przepisami prawnymi, bądź bez wymaganej zgody Ministra Edukacji Narodowej i Sportu (62,5% skontrolowanych z.j.o., w 8 uczelniach),
- 2) nieprzestrzeganiu, przy tworzeniu i funkcjonowaniu zamiejscowych ośrodków dydaktycznych i filii, obowiązujących wymogów kadrowych (50,0% skontrolowanych z.j.o. tego typu, w 4 uczelniach), a w przypadku zamiejscowych ośrodków dydaktycznych ponadto wymogów programowych (63,1% z.j.o. w 4 uczelniach),
- 3) nadmiernym skoncentrowaniu działalności dydaktycznej z.j.o. na odpłatnych formach kształcenia, głównie na studiach zaocznych (91,2% z.j.o. w 9 uczelniach), przy jednoczesnym niedostosowaniu planów i programów realizowanych na tych studiach do wymogów określonych w standardach nauczania dla odpowiednich kierunków i poziomów studiów (77,8% skontrolowanych w tym zakresie 63 z.j.o. w 9 uczelniach),
- 4) ustalaniu stawek odpłatności za zajęcia dydaktyczne na studiach zaocznych i wieczorowych w sposób naruszający obowiązującą zasadę, zgodnie z którą podstawę do określania wysokości opłat stanowi planowany koszt prowadzenia zajęć (56,2% z.j.o. w 6 uczelniach),
- 5) przekazywaniu przez państwowe szkoły wyższe innym podmiotom kompetencji, przypisanych ustawowo organom tych uczelni, m.in. dotyczących zatrudniania i wynagradzania nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia dydaktyczne w z.j.o. oraz pobierania opłat od studentów w tych jednostkach (15,0% z.j.o. w 2 uczelniach),
- 6) niepełnym ewidencjonowaniu przychodów i kosztów działalności z.j.o. (16,2% z.j.o. w 2 uczelniach) oraz finansowaniu z przychodów z tej działalności niezasadnych świadczeń na rzecz nauczycieli akademickich i innych pracowników uczelni (40,0% z.j.o. w 4 uczelniach).

Minister Edukacji Narodowej i Sportu nie miał pełnego rozpoznania liczby i form organizacyjnych z.j.o. działających w nadzorowanych uczelniach. Minister nie sprawował również właściwego nadzoru nad państwowymi szkołami wyższymi, ponieważ dopuścił do powstania ww. nieprawidłowości.

2.2. Synteza wyników kontroli

1. **Ustawa o szkolnictwie wyższym, która weszła w życie w dniu 27 września 1990 r., usankcjonowała działające w tym czasie z.j.o. państwowych szkół wyższych, w formie: filii, wydziałów i oddziałów zamiejscowych oraz punktów konsultacyjnych, a także wprowadziła zakaz tworzenia nowych jednostek tego typu. W następnych latach zmieniono przepisy ww. ustawy, dopuszczając tworzenie poza siedzibą państwowej szkoły wyższej z.j.o. w formie filii lub wydziału (w 1998 r.) oraz zamiejscowego ośrodka dydaktycznego w 2002 r. (str. 8-10)**

W roku akademickim 1991/1992 państwowe szkoły wyższe prowadziły łącznie 61 zamiejscowych jednostek organizacyjnych (10 filii, 18 wydziałów i oddziałów zamiejscowych oraz 33 punkty konsultacyjne), w których prowadzono zajęcia dydaktyczne łącznie dla 27,2 tys. studentów, co stanowiło 6,7% ogółu studiujących w tych uczelniach (403,5 tys., bez obcokrajowców). Większość ww. z.j.o. (51) funkcjonowała w uczelniach nadzorowanych przez MENiS³.

Zmian w ustawie o szkolnictwie wyższym dokonano w okresie rosnącego zainteresowania kształceniem na poziomie wyższym oraz wprowadzonej tą ustawą możliwości pobierania opłat za studia. W tych warunkach uczelnie zwiększały z roku na rok liczbę studentów, w tym studiujących w z.j.o. - zarówno utworzonych przed 1990 r., jak i utworzonych, mimo ustawowego zakazu, po 1990 r., przy czym jednostki te z reguły nie były wykazywane w danych GUS. W roku akademickim 1998/1999 w państwowych szkołach wyższych kształciło się 928,9 tys. studentów (bez obcokrajowców), tj. o 130,2% więcej niż w roku akademickim 1991/1992, w tym 61,7 tys. studentów (6,6% ogółu studiujących) w 65 z.j.o. (35 filiach, wydziałach i oddziałach zamiejscowych oraz w 30 punktach konsultacyjnych)⁴.

2. **W roku akademickim 2003/2004 w 60 państwowych szkołach wyższych nadzorowanych przez MENiS, działających na podstawie ustawy o szkolnictwie wyższym, funkcjonowało wg danych GUS 97 z.j.o., a wg danych MENiS co najmniej 214 z.j.o., w tym w 28 uczelniach 111 z.j.o. (51,9%) powołanych niezgodnie z przepisami ww. ustawy. (str. 13-17 oraz 30-32, a także załącznik nr 5)**

W skontrolowanych 9 uczelniach w roku akademickim 2003/2004 prowadziło działalność dydaktyczną 80 z.j.o. (o 8 więcej niż w roku akademickim 2002/2003 i o 23 więcej niż w roku akademickim 2000/2001), w tym 50 z.j.o. powołanych niezgodnie z przepisami (62,5% z.j.o., w 8 uczelniach), utworzonych po wejściu w życie ustawy o szkolnictwie wyższym i nie posiadających statusu: filii, wydziału zamiejscowego lub zamiejscowego ośrodka dydaktycznego lub zgody Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. Jednostki te nazywane są: kolegiami, grupami zamiejscowymi, punktami wykładowymi, zamiejscowymi salami dydaktycznymi, itp.

³ Źródło: Informator Ministerstwa Edukacji Narodowej „*Szkolnictwo wyższe 1991 r.*”, Warszawa 1992.

⁴ Źródło: publikacja GUS „*Szkoły wyższe i ich finanse w 1998 r.*”, Warszawa 1999.

W 4 uczelniach w roku akademickim 2003-2004, w miejsce nielegalnie działających z.j.o. utworzono zamiejscowe ośrodki dydaktyczne – zgodnie z ustawą o szkolnictwie wyższym. Spośród legalnie działających z.j.o., 43,3% stanowiły punkty konsultacyjne i oddziały zamiejscowe, których nie objęto, w ustawie o szkolnictwie wyższym, wymogami odnośnie warunków kadrowych i materialnych.

Większość z.j.o. w skontrolowanych uczelniach (61,2%) powstała poprzez zawarcie porozumień i umów pomiędzy państwowymi szkołami wyższymi i innymi podmiotami, głównie uczelniami niepaństwowymi i jednostkami samorządu terytorialnego. W wyniku tych porozumień i umów w 12 przypadkach (15,0% z.j.o.) stwierdzono bezpodstawne przekazanie tym podmiotom ustawowych kompetencji, dotyczących organizowania i prowadzenia kształcenia na poziomie wyższym.

3. W skontrolowanych państwowych szkołach wyższych nie przestrzegano wymogów kadrowych, warunkujących tworzenie i funkcjonowanie z.j.o. oraz prowadzenie określonych kierunków studiów. W uczelniach tych zatrudnienie nauczycieli akademickich wzrosło w latach 2000-2004 średnio o 6,3%, przy wzroście liczby studentów o 9,7%. (str. 20-22)

W 4 uczelniach nie spełniano wymogów kadrowych warunkujących utworzenie i funkcjonowanie z.j.o.; dotyczyło to 12 z.j.o. o statusie filii lub zamiejscowego ośrodka dydaktycznego. W żadnej ze skontrolowanych uczelni na kierunkach studiów prowadzonych w z.j.o. nie były spełniane wymagania dotyczące proporcji nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego, do liczby studentów na kierunku studiów.

W każdej ze skontrolowanych uczelni zajęcia dydaktyczne prowadzone były przez kadrę nauczycieli akademickich w wymiarze przekraczającym pensum, często w stopniu znacznie przewyższającym górne granice godzin ponadwymiarowych, określone w art. 102 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym.

4. Działalność dydaktyczna, prowadzona w z.j.o., koncentrowała się na studiach odpłatnych, a realizowane na tych studiach programy kształcenia nie spełniały wymogów formalnych, wynikających ze standardów nauczania. (str. 17-22)

W latach akademickich 2002/2003-2003/2004 w z.j.o., działających w skontrolowanych uczelniach, kształcono odpowiednio 43,7 tys. i 43,9 tys. osób, co stanowiło ponad 20% ogółu studentów w każdym z tych lat. Większość osób studiowała w z.j.o. na odpłatnych formach studiów, tj. 88,2% w roku akademickim 2002/2003 i 86,2% w roku akademickim 2003/2004. W 73 z.j.o. (91,2% skontrolowanych) w roku akademickim 2003/2004 prowadzono wyłącznie studia w systemie zaocznym i – sporadycznie – w systemie wieczorowym.

Większość studentów w skontrolowanych z.j.o. (66,6% w roku akademickim 2003/2004) kształciła się na studiach magisterskich. Stwierdzono, że w 4 uczelniach prowadzących łącznie 12 z.j.o. o statusie zamiejscowych ośrodków dydaktycznych, prowadzono w roku akademickim 2004/2005 studia magisterskie

wbrew przepisom art. 64 ust. 5 pkt 3 ustawy o szkolnictwie wyższym, według których w jednostkach tych mogą być prowadzone zajęcia w ramach programu studiów wyższych zawodowych.

W żadnej ze skontrolowanych uczelni programy kształcenia realizowane na studiach odpłatnych w z.j.o. nie były dostosowane – pod względem liczby godzin zajęć dydaktycznych - do wymogów formalnych określonych rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie standardów nauczania (dotyczyło to 49 z.j.o., tj. 77,8% skontrolowanych w tym zakresie)

5. Gospodarka finansowa z.j.o. nie była prowadzona w sposób prawidłowy, a stawki odpłatności za zajęcia dydaktyczne na studiach zaocznych prowadzonych w tych jednostkach ustalano niezgodnie z obowiązującymi przepisami. (str. 24-29)

W 4 uczelniach przychody i koszty działalności dydaktycznej, prowadzonej w z.j.o., tylko częściowo wyodrębniano w ewidencji księgowej, a w 2 uczelniach – w wyniku porozumień zawartych z innymi podmiotami – ww. przychody i koszty dotyczące 13 z.j.o. w 2004 r. (16,2% skontrolowanych) nie w pełni były wykazywane w ewidencji księgowej.

W 6 uczelniach (prowadzących łącznie 45 z.j.o., tj. 56,2% skontrolowanych) wysokość opłat pobieranych od studentów kształcących się w trybie zaocznym i wieczorowym nie była ustalana na podstawie planowanego kosztu zajęć dydaktycznych, co naruszało § 9 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej uczelni.

W 4 uczelniach stwierdzono nieprawidłowości polegające na dokonywaniu nieuzasadnionych – w ocenie NIK – wydatków z przychodów 32 z.j.o. (40,0% skontrolowanych), w tym m.in. finansowanie (na podstawie umów zlecenia) wynagrodzeń z tytułu pełnienia w ww. jednostkach nadzoru osobom, które zobowiązane były do sprawowania tego nadzoru z racji zajmowanych stanowisk.

6. W 24 z.j.o. nie zapewniano właściwych warunków lokalowych lub wyposażenia koniecznego do prowadzenia działalności dydaktycznej, pomimo wsparcia udzielanego uczelniom przez jednostki samorządu terytorialnego. (str. 23-24)

Większość (ponad 95%) spośród skontrolowanych z.j.o. korzystała z bazy lokalowej wynajmowanej lub użyczanej nieodpłatnie, głównie przez jednostki samorządu terytorialnego. Baza ta była na ogół dobrze przystosowana do potrzeb kształcenia na poziomie wyższym. W przypadku 8 z.j.o. (tj. 11,9% skontrolowanych) stwierdzono w tym zakresie nieprawidłowości.

Ponadto w 13 z.j.o. (19,4% skontrolowanych) ujawniono braki w wyposażeniu w sprzęt komputerowy, niezbędny do zajęć dydaktycznych. W 24 z.j.o. (35,8% skontrolowanych) nie zapewniano studentom - w miejscu studiowania - należytego dostępu do księgozbioru obejmującego podstawową literaturę dla prowadzonych zajęć.

7. Minister Edukacji Narodowej i Sportu nie sprawował właściwego nadzoru nad przestrzeganiem przez państwowe szkoły wyższe warunków tworzenia z.j.o. oraz warunków organizowania i prowadzenia działalności dydaktycznej w tych jednostkach. (str. 30-32)

Do końca 2004 r. MENiS nie miało pełnego rozpoznania, w zakresie stanu liczbowego i form organizacyjnych jednostek funkcjonujących w nadzorowanych uczelniach. Działania podejmowane przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w celu uporządkowania działalności dydaktycznej prowadzonej w ww. jednostkach nie były skuteczne. W działaniach tych Minister nie wykorzystywał w pełni posiadanych kompetencji, a także ocen sformułowanych w przedmiotowych sprawach przez Państwową Komisję Akredytacyjną.

Stwierdzono, że mimo posiadanych informacji o funkcjonowaniu nielegalnych z.j.o., działających w strukturach organizacyjnych nadzorowanych państwowych szkół wyższych, Minister Edukacji Narodowej i Sportu do końca 2004 r. nie wydał ani jednej decyzji nakazującej likwidację takiej jednostki, a tym samym nie wypełniał obowiązku wynikającego z art. 64 ust. 10 ustawy o szkolnictwie wyższym.

8. Wyniki ankiety przeprowadzonej przez NIK wśród studentów z.j.o. w skontrolowanych uczelniach potwierdziły niedostatki występujące w wyposażeniu i obsłudze administracyjnej ww. jednostek, a jednocześnie wskazały, że negatywnym aspektem działalności dydaktycznej prowadzonej poza siedzibą uczelni jest nikły kontakt osób studiujących ze studenckim ruchem naukowym i społeczno-kulturalnym. (str. 29-30)

W opinii 30% badanych studentów biblioteki funkcjonujące w miejscu studiów nie dysponowały księgozbiorem literatury podstawowej do prowadzonych zajęć (w zakresie poszczególnych przedmiotów), a w opinii ponad 46% studentów wskazało na brak wystarczającej liczby egzemplarzy tytułów zalecanej literatury.

Zdaniem studentów, w z.j.o. nie zapewniono dostępu do komputerów (16,7% wskazań negatywnych i zdecydowanie negatywnych, 13,3% wskazań opcji „raczej nie”) oraz do Internetu (25,9% i 15,6% wskazań jw.). Studenci z.j.o. tylko sporadycznie brali udział w studenckim ruchu naukowym: zarówno w miejscu studiów (94,2% wskazań negatywnych), jak i w siedzibie uczelni (93,4% wskazań negatywnych). W niewielkim stopniu uczestniczyli również w przedsięwzięciach społeczno-kulturalnych środowiska studenckiego: miejscowego i uczelnianego (odpowiednio 81,6% i 79,9% wskazań negatywnych).

Krytyczne opinie studentów dotyczyły obsługi administracyjnej (m.in. zbyt krótki czas pracy dziekanatów, zbyt wąski zakres prowadzonych i załatwianych przez nie spraw i brak bieżących informacji w kwestiach związanych z tokiem studiów) oraz warunków socjalno-bytowych w obiektach, w których odbywały się zajęcia (m.in. niedogrzone pomieszczenia, okresowy brak ciepłej wody, mydła, ręczników, itp.), a także wysokich kosztów studiów.

2.3. Uwagi i wnioski

W celu wyeliminowania stwierdzonych w wyniku kontroli nieprawidłowości w zakresie tworzenia i funkcjonowania z.j.o. państwowych szkół wyższych, Minister Edukacji Narodowej i Sportu powinien rozpoznać aktualny stan, lokalizację i formy organizacyjne z.j.o. istniejących w strukturach nadzorowanych uczelni, a także:

- 1) podjąć działania zmierzające do dostosowania organizacji działalności dydaktycznej prowadzonej w z.j.o. szkół wyższych do przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym, nakazując w uzasadnionych przypadkach, w trybie art. 64 ust. 10 ustawy o szkolnictwie wyższym, likwidację jednostek utworzonych z naruszeniem obowiązujących przepisów,
- 2) zbadać organizację i zakres działalności dydaktycznej prowadzonej w jednostkach zamiejscowych działających na podstawie art. 187 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym, tj. punktów konsultacyjnych i oddziałów zamiejscowych oraz przygotować i przedłożyć Radzie Ministrów projekt regulacji prawnych, dotyczących wymogów związanych z działalnością tych jednostek,
- 3) konsekwentnie egzekwować od wszystkich nadzorowanych uczelni wypełniania obowiązku, o którym mowa w art. 34 ust. 2 pkt 9 ustawy o szkolnictwie wyższym, informowania ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego o utworzeniu z.j.o. oraz o bazie materialnej i obsadzie kadrowej tych jednostek,
- 4) opracować i wdrożyć procedury umożliwiające bieżące monitorowanie, przez MENiS, procesu tworzenia, przekształcania i likwidowania z.j.o. w nadzorowanych państwowych szkołach wyższych.

Rektorzy państwowych szkół wyższych powinni dostosować organizację z.j.o. funkcjonujących w strukturach uczelni oraz zasady działalności dydaktycznej prowadzonej w tych jednostkach, do form oraz wymogów (programowych, kadrowych i materialnych) wynikających z przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym, a także:

- 1) informować na bieżąco Ministra Edukacji Narodowej i Sportu o utworzeniu z.j.o. oraz o jej bazie materialnej i obsadzie kadrowej,
- 2) ustalać opłaty za zajęcia dydaktyczne na studiach zaocznych i wieczorowych, prowadzonych w z.j.o., na podstawie planowanych kosztów tych zajęć.

3. Ważniejsze wyniki kontroli

3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań organizacyjnych i ekonomicznych⁵

Charakterystyka stanu prawnego

Zasady funkcjonowania państwowych szkół wyższych, w tym tworzenia i organizacji z.j.o. oraz nadzoru nad działalnością z.j.o. ze strony Ministra Edukacji Narodowej i Sportu określają przepisy ustawy o szkolnictwie wyższym. W myśl art. 64 ust. 1 ww. ustawy podstawową jednostką uczelni jest wydział, chyba że statut stanowi inaczej. W uczelni mogą być tworzone inne jednostki organizacyjne, w szczególności ogólnouczelniane, międzywydziałowe i pozawydziałowe (art. 64 ust. 3). Uczelnia może tworzyć jednostki międzyuczelniane i jednostki wspólne z innymi podmiotami, w szczególności instytucjami naukowymi, w tym również zagranicznymi (art. 64 ust. 4). Zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym – ustawa o utworzeniu państwowej szkoły wyższej określa m.in. siedzibę uczelni. Zajęcia dydaktyczne odbywające się poza siedzibą uczelni są prowadzone w formach określonych w art. 64 ust. 5 ww. ustawy.

Art. 187 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym stanowi, że istniejące w dniu wejścia w życie tej ustawy, tj. w dniu 27 września 1990 r., filie uczelni, wydziały i oddziały zamiejscowe oraz punkty konsultacyjne działają w dotychczasowych formach organizacyjnych, zaś przekształcanie i znoszenie tych jednostek należy do właściwości senatu. Tekst pierwotny art. 187 ust. 2 ww. ustawy zawierał ponadto zakaz tworzenia – po dniu jej wejścia w życie – nowych filii, wydziałów i oddziałów zamiejscowych oraz punktów konsultacyjnych. Od 7 maja 1998 r., zgodnie z art. 64 ust. 5⁶, uczelnia może utworzyć poza swoją siedzibą zamiejscową jednostkę organizacyjną w formie: wydziału lub innej podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni, filii, w skład której wchodzi co najmniej dwie podstawowe jednostki organizacyjne uczelni, a od 1 października 2002 r.⁷ także w formie zamiejscowego ośrodka dydaktycznego, w którym podstawowa jednostka organizacyjna uczelni, posiadająca uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora, realizuje zajęcia dydaktyczne w ramach programu prowadzonych studiów wyższych zawodowych. Szczegółowe zasady tworzenia filii lub wydziału zamiejscowego zawierało, do dnia 24 kwietnia 2003 r. rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 28 marca 2002 r.⁸ Od dnia 25 kwietnia 2003 r. ww. kwestie regulują przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 marca 2003 r.⁹

⁵ Szczegółowe informacje dotyczące stanu prawnego przedstawiono w załączniku nr 3 do informacji.

⁶ Art. 64 ust. 5 dodany został przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 lutego 1998 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 50, poz. 310), która weszła w życie z dniem 7 maja 1998 r.

⁷ Po zmianie dokonanej art. 1 pkt 8 lit.c ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym oraz ustawy o wyższych szkołach zawodowych (Dz. U. Nr 150, poz. 1239).

⁸ Rozp. Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 28 marca 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków tworzenia filii lub wydziału zamiejscowego uczelni (Dz. U. Nr 55, poz. 479).

⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków tworzenia i funkcjonowania zamiejscowego ośrodka dydaktycznego oraz tworzenia filii lub wydziału zamiejscowego uczelni (Dz. U. Nr 61, poz. 538).

Szczegółowy ustrój uczelni oraz inne sprawy dotyczące jej funkcjonowania, nie uregulowane w ustawie, określa statut, uchwalony przez senat większością co najmniej 2/3 głosów statutowego składu, po zasięgnięciu opinii związków zawodowych działających w uczelni (art. 9 i art. 11 ustawy o szkolnictwie wyższym). Statut m.in. określa rodzaje, warunki i tryb tworzenia, znoszenia i przekształcania jednostek organizacyjnych uczelni (art. 69 ust.1).

W uczelni, która zatrudnia na podstawie mianowania co najmniej sześćdziesięciu nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy i w której co najmniej połowa podstawowych jednostek organizacyjnych ma uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego¹⁰, statut wchodzi w życie z dniem określonym w uchwale senatu (art. 12 ust. 1 ww. ustawy). Statut uczelni nie spełniającej tych wymagań wchodzi w życie po zatwierdzeniu przez właściwego ministra lub po upływie dwóch miesięcy od daty jego doręczenia właściwemu ministrowi, jeżeli minister w tym terminie nie odmówił zatwierdzenia statutu z powodu jego niezgodności z przepisami ustawowymi (art. 13 ust. 2). Przepisy art. 11, 12 i 13 stosuje się odpowiednio do zmian statutu państwowej szkoły wyższej (art. 14).

Według art. 64 ust. 2 i 6 ustawy o szkolnictwie wyższym w uczelniach, które spełniają wymagania określone w art. 12 ust. 1 i 2 tej ustawy, podstawowe i zamiejscowe jednostki organizacyjne uczelni tworzy, przekształca i znosi senat, a w innych uczelniach – właściwy minister na wniosek senatu uczelni, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Akredytacyjnej¹¹. W uczelni mogą być prowadzone jednolite studia magisterskie, studia wyższe zawodowe i uzupełniające studia magisterskie, studia podyplomowe, studia doktoranckie oraz studia i kursy specjalne, a także studia typu otwartego dla słuchaczy nie będących studentami (art. 4 ust. 2 omawianej ustawy). Studia mogą być prowadzone jako dzienne, wieczorowe, zaoczne i eksternistyczne, przy czym podstawowym systemem studiów są studia dzienne, chyba że statut uczelni stanowi inaczej (art. 4 ust. 3).

Nauczanie w uczelni odbywa się w ramach kierunków studiów, zgodnie z ustalonymi standardami nauczania (art. 4a ust. 1). Nazwy kierunków studiów oraz wymagania, jakie powinna spełniać uczelnia, aby utworzyć i prowadzić kierunek

¹⁰ Spośród szkół wyższych objętych kontrolą wymagania te spełniały cztery uczelnie: Uniwersytet im. Marii Skłodowskiej – Curie w Lublinie (UMCS), Uniwersytet Łódzki (UŁ), Uniwersytet Szczeciński (USz.) i Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego (SGGW), a nie spełniało pięć uczelni: Akademia Ekonomiczna (AE) w Krakowie, AE w Poznaniu, AE we Wrocławiu, Akademia Pedagogiki Specjalnej (APS) w Warszawie i Akademia Świętokrzyska (AŚ) w Kielcach.

¹¹ W myśl art. 38 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym Komisja ta przedstawia ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego opinie i wnioski dotyczące w szczególności: 1) utworzenia uczelni, przyznania uczelni uprawnienia do prowadzenia studiów wyższych na określonym kierunku i poziomie kształcenia oraz utworzenia przez uczelnię zamiejscowej jednostki organizacyjnej; 2) dokonanej oceny kształcenia na danym kierunku, w tym kształcenia nauczycieli, oraz przestrzegania warunków prowadzenia studiów wyższych. W sprawach, o których mowa wyżej, Komisja może zwracać się do uczelni o udzielenie wyjaśnień i informacji oraz przeprowadzać wizytację uczelni (art. 38 ust.3). W przypadku negatywnej oceny kształcenia dokonanej przez Państwową Komisję Akredytacyjną minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, uwzględniając w szczególności rodzaj i zakres stwierdzonych naruszeń, w drodze decyzji, cofa albo zawiesza uprawnienia do prowadzenia studiów wyższych na określonym kierunku i poziomie kształcenia (art. 4b ust. 4 ustawy o szkolnictwie wyższym).

studiów określają przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 28 marca 2002 r.¹² Z dniem 9 sierpnia 2002 r. weszły w życie przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie określenia standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia¹³, z tym że do dnia 30 listopada 2004 r. ww. minister określił standardy nauczania – na poziomie zarówno studiów magisterskich, jak i studiów wyższych zawodowych – tylko dla 54 spośród 106 kierunków studiów¹⁴.

Uczelnia może uzyskiwać środki finansowe z: budżetu państwa; budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków; darowizn, zapisów, spadków oraz ofiarności publicznej, także pochodzenia zagranicznego (art. 23 ust. 1 pkt 1 do 3 ustawy o szkolnictwie wyższym), a także z innych tytułów, w tym z opłat za zajęcia dydaktyczne, z wyłączeniem zajęć dydaktycznych na studiach dziennych w uczelniach państwowych, chyba że są powtarzane z powodu niezadowolających wyników w nauce (art. 23 ust. 2 pkt 2). Nie wykorzystane w danym roku środki finansowe pozostają w dyspozycji uczelni (art. 23 ust. 3).

W myśl art. 24 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy uczelnia państwowa otrzymuje z budżetu państwa dotacje na działalność dydaktyczną uczelni, na kształcenie kadr oraz na badania niezbędne dla prowadzenia działalności dydaktycznej i kształcenia kadr, jak również na utrzymanie uczelni. Dotacje te przyznaje właściwy minister (art. 24 ust. 3), a uczelnia samodzielnie dokonuje rozdziału dotacji na poszczególne cele, o których mowa w art. 24 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy o szkolnictwie wyższym. Gospodarka finansowa uczelni jest prowadzona na podstawie planu rzeczowo-finansowego uchwalonego przez senat (art. 29 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym).

Szczegółowe kwestie dotyczące gospodarki finansowej uczelni, w tym również związane z finansowaniem działalności dydaktycznej oraz zasadami i trybem uzyskiwania wpływów z opłat za zajęcia dydaktyczne, regulują przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 sierpnia 1991 r. w sprawie zasad gospodarki finansowej uczelni¹⁵.

Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego sprawuje nadzór nad uczelnią w zakresie zgodności działania jej organów z przepisami ustawowymi i statutem uczelni oraz może żądać od tych organów informacji i wyjaśnień (art. 31 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym).

¹² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 28 marca 2002 r. w sprawie warunków, jakie powinna spełniać uczelnia, aby utworzyć i prowadzić kierunek studiów, oraz nazw kierunków studiów (Dz. U. Nr 55, poz. 480 ze zm.), które weszło w życie z dniem 29 maja 2002 r. i zwane jest dalej „rozporządzeniem w sprawie warunków tworzenia i prowadzenia kierunków studiów”.

¹³ Dz. U. Nr 116, poz. 1004 ze zm.; rozporządzenie to zwane jest dalej „rozporządzeniem w sprawie standardów nauczania”.

¹⁴ Dla 22 (tj. 20,7% ogółu) kierunków studiów brak było standardów nauczania na obu poziomach studiów, dla 29 kierunków zostały określone jedynie standardy na poziomie studiów magisterskich, a dla jednego kierunku – tylko na poziomie studiów wyższych zawodowych.

¹⁵ Dz. U. Nr 84, poz. 380 ze zm.; rozporządzenie to zwane jest dalej „rozporządzeniem w sprawie zasad gospodarki finansowej uczelni”.

Uczelnia – w myśl art. 34 ust. 1 ww. ustawy – przedstawia ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego oraz właściwemu ministrowi roczne sprawozdania z działalności uczelni (o których mowa w art. 48 ust. 1 pkt 9), wraz z informacją o stanie i strukturze zatrudnienia, a ponadto powiadamia ww. ministrów m.in. o: uchwaleniu lub zmianie statutu; uchwaleniu lub zmianie regulaminu studiów, jak również planów studiów na poszczególnych kierunkach studiów; zasadach i trybie przyjmowania na poszczególne kierunki studiów; utworzeniu lub zniesieniu kierunku studiów oraz o obsadzie kadrowej na prowadzonych kierunkach studiów; utworzeniu zamiejscowej jednostki organizacyjnej oraz o bazie materialnej i obsadzie kadrowej tej jednostki¹⁶ (odpowiednio: art. 34 ust. 2 pkt 1-3 i 8-9). W przypadku stwierdzenia, że uczelnia utworzyła zamiejscową jednostkę organizacyjną niezgodnie z przepisami ustawy, minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, w drodze decyzji, nakazuje likwidację tej jednostki (art. 64 ust. 10 ustawy o szkolnictwie wyższym)¹⁷.

Uwarunkowania organizacyjne i ekonomiczne

W badanym okresie nastąpił wzrost liczby studentów w państwowych szkołach wyższych. Według danych GUS w roku akademickim 2003/2004 studiowało w kraju łącznie 1.850,6 tys. osób (o 17,3% więcej niż w roku akademickim 2000/2001), z tego 1.306,2 tys. osób (o 18,0% więcej) w uczelniach państwowych i 544,4 tys. osób (o 15,5% więcej) w uczelniach niepaństwowych¹⁸. Większość spośród ww. studentów (66,3%) była kształcona w państwowych szkołach wyższych resortu edukacji narodowej i sportu.

W roku akademickim 2003/2004 w szkołach tych studiowało 1.227,6 tys. osób (o 17,5% więcej niż w roku akademickim 2000/2001), w tym 1.148,2 tys. osób (o 12,7% więcej) w 60 uczelniach działających na podstawie ustawy o szkolnictwie wyższym. Z danych GUS wynika, że w strukturach organizacyjnych państwowych szkół wyższych w roku akademickim 2000/2001 funkcjonowało 86, a w roku akademickim 2003/2004 - 114 z.j.o.¹⁹, w tym 73 i 98 (odpowiednio) takich jednostek w uczelniach MENiS. W ww. jednostkach kształcono 75,2 tys. osób w roku akademickim 2000/2001 i 81,3 tys. osób w roku akademickim 2003/2004, w tym w szkołach wyższych resortu edukacji narodowej i sportu - 70,6 tys. osób i 75,7 tys.

¹⁶ Wymóg powiadamiania przez uczelnie ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego oraz właściwego ministra o utworzeniu zamiejscowej jednostki organizacyjnej oraz o bazie materialnej i obsadzie kadrowej tej jednostki wprowadzony został na mocy art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. (Dz. U. Nr 150, poz. 1239), zmieniającej ustawę o szkolnictwie wyższym z dniem 1 października 2002 r.; poprzednio – od 1 września 2001 r. – zgodnie z brzmieniem art. 34 ust. 2 pkt 9, który dodany został ustawą z dnia 20 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 85, poz. 924, ze zm.), uczelnie zobowiązane były do powiadamiania o utworzeniu filii lub wydziału zamiejscowego.

¹⁷ Art. 64 ust. 10 został dodany przez art. 1 pkt 15 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r., o której mowa w przypisie powyżej.

¹⁸ Szczegółowe dane o stanie liczbowym szkół wyższych oraz studentów (bez obcokrajowców) w latach akademickich 2000/2001–2003/2004, z uwzględnieniem grup uczelni i form studiów, zawiera załącznik nr 4.

¹⁹ Takich jak: filie, wydziały i instytuty zamiejscowe oraz punkty konsultacyjne, a od roku akademickiego 2003/2004 ponadto zamiejscowe i terenowe ośrodki dydaktyczne.

osób, co – w relacji do ogółu studentów uczelni państwowych i uczelni MENiS w tych latach – stanowiło 6,8% i 6,2%²⁰.

Nadmienić należy, iż na przestrzeni minionych czterech lat w grupie państwowych szkół wyższych w sposób widoczny (z 53% w roku akademickim 2000/2001 do 57% w roku akademickim 2003/2004) zwiększył się odsetek studentów studiów dziennych, a tym samym nastąpiło wyraźne ograniczenie (z 47% do 43% - odpowiednio) odsetka studentów kształconych na odpłatnych formach studiów, w tym zwłaszcza w uczelniach podległych Ministrowi Edukacji Narodowej i Sportu²¹.

Mimo utrzymującego się dużego zainteresowania społecznego kształceniem na poziomie wyższym, nie poprawiła się sytuacja kadrowa szkolnictwa wyższego. I, tak na przykład o ile w roku akademickim 2000/2001 w uczelniach MENiS na jednego nauczyciela akademickiego przypadało średnio 18,2 tzw. studenta przeliczeniowego (w tym na jednego profesora i docenta – 92,8), to w roku akademickim 2003/2004 wskaźnik ten wzrósł do 19,3 (w tym w grupie profesorów i docentów do 93,3)²². W roku akademickim 2003/2004 w państwowych szkołach wyższych zatrudniano – w pełnym wymiarze czasu pracy – 75,5 tys. nauczycieli akademickich (o 6,6% więcej niż w roku akademickim 2000/2001), w tym 57,9 tys. nauczycieli (o 5,2% więcej) w uczelniach MENiS²³. Wśród ww. nauczycieli było 17,0 tys. i 13,7 tys. osób (odpowiednio: o 6,7% i 9,0% więcej) posiadających tytuł naukowy lub stopień naukowy doktora habilitowanego.

W 2003 r. przychody ogółem z działalności dydaktycznej²⁴ w państwowych szkołach wyższych wyniosły łącznie 7.815.478,4 tys. zł i były o 32,7% wyższe od

²⁰ Szczegółowe dane o liczbie z.j.o. państwowych szkół wyższych w latach akademickich 2000/2001-2003/2004 zawiera załącznik nr 5, a dane o liczbie studentów kształconych w tych jednostkach – załącznik nr 7. Z ustaleń kontroli wynika, że dane te obejmują jedynie część działających w tych latach zamiejscowych jednostek uczelni.

²¹ W roku akademickim 2000/2001 na odpłatnych formach studiów (wieczorowych, zaocznych i eksternistycznych) w uczelniach MENiS, działających na podstawie ustawy o szkolnictwie wyższym, kształcono 48% ogółu studentów (w tym więcej niż połowę studentów uniwersytetów, akademii ekonomicznych, akademii pedagogicznych i akademii wychowania fizycznego), zaś w roku akademickim 2003/2004 - 44% studentów (w tym powyżej 50% w akademiach ekonomicznych i akademiach pedagogicznych) - zob. także załącznik nr 4.

²² Źródło: informatory Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu: „Szkolnictwo wyższe 2000” (Warszawa 2001) i „Szkolnictwo wyższe 2003” (Warszawa 2004). Wskaźniki te obrazują relację pomiędzy faktyczną liczbą studentów studiów dziennych i wieczorowych (bez obcokrajowców), przeliczoną liczbą studentów studiów zaocznych (według wskaźnika 0,5) oraz uczestników studiów podyplomowych i doktoranckich (według wskaźników 1,5 i 2,5), a liczbą pełnozatrudnionych nauczycieli akademickich. W skali ogółu szkół wyższych w roku akademickim 2000/2001 na jednego nauczyciela akademickiego przypadało 17,6 studenta przeliczeniowego, natomiast w roku akademickim 2003/2004 – już 19,3 studenta (w uczelniach państwowych – odpowiednio – 15,2 i 17,4), w tym w grupie profesorów i docentów – 83,3 i 84,2 (w uczelniach państwowych – 80,9 i 87,4).

²³ Bez nauczycieli akademickich zatrudnionych w państwowych wyższych szkołach zawodowych. Szczegółowe dane o stanie zatrudnienia nauczycieli akademickich we wszystkich szkołach wyższych (państwowych i niepaństwowych) w latach akademickich 2000/2001- 2003/2004 zawiera załącznik nr 6.

²⁴ Do przychodów z działalności dydaktycznej zalicza się: dotacje z budżetu państwa, środki z budżetów gmin i inne fundusze publiczne, opłaty za zajęcia dydaktyczne i pozostałe opłaty.

przychodów z tej działalności uzyskanych w 2000 r. (w kwocie 5.887.400,6 tys. zł). Głównym źródłem finansowania działalności dydaktycznej ww. szkół pozostawały nadal dotacje z budżetu państwa, jednak ich udział w strukturze przychodów zmniejszył się z 69,0% w 2000 r. do 68,3% w 2003 r. Jednocześnie odnotowano dalszy wzrost (z 21,8% w 2000 r. do 24,6% w 2003 r.) wskaźnika udziału w strukturze tych przychodów opłat za zajęcia dydaktyczne²⁵.

Zaznaczyć należy, że w każdym z lat 2000–2003 koszty własne działalności dydaktycznej w grupie państwowych szkół wyższych były wyższe od przychodów z ww. działalności (w 2000 r. o 3,7%, w 2001 r. o 2,1%, w 2002 r. o 4,3%, w 2003 r. o 3,4%). Wśród uczelni nadzorowanych przez MENiS w okresie tym niższe od przychodów lub równe przychodom z działalności dydaktycznej koszty własne tej działalności odnotowały jedynie uczelnie ekonomiczne (w latach 2001-2003), uczelnie pedagogiczne (w latach 2000-2002) i akademie wychowania fizycznego (w 2001 r.)²⁶. Wprawdzie w latach 2000-2003 wynik finansowy netto większości państwowych szkół wyższych (z wyjątkiem akademii medycznych i wyższych szkół artystycznych) był dodatni, jednakże w ujęciu nominalnym od 2001 r. wykazywał tendencję malejącą²⁷.

3.2. Istotne ustalenia kontroli

3.2.1. Charakterystyka zamiejscowych jednostek organizacyjnych

1. W roku akademickim 2003/2004 w skontrolowanych uczelniach prowadziło działalność dydaktyczną 80 z.j.o., tj. o 8 więcej niż w roku 2002/2003 i o 23 więcej niż w roku akademickim 2000/2001.

W tym okresie podstawową grupę z.j.o. (ponad 60% ogółu) stanowiły jednostki – w ocenie NIK - nielegalne, tj. utworzone po wejściu w życie ustawy o szkolnictwie wyższym i nie posiadające wymaganego art. 64 ust. 5 tej ustawy statusu filii, wydziału zamiejscowego lub zamiejscowego ośrodka dydaktycznego, bądź niezbędnej zgody Ministra Edukacji Narodowej i Sportu na ich prowadzenie²⁸ (zob. tabela nr 1). Jednostki te (nazywane przez uczelnie: kolegiami, grupami zamiejscowymi, punktami wykładowymi, zamiejscowymi salami dydaktycznymi, itp.)

²⁵ Zob. załącznik nr 9.

²⁶ Szczegółowe dane o przychodach i kosztach działalności dydaktycznej (w poszczególnych grupach państwowych szkół wyższych) w latach 2000-2003 zawiera załącznik nr 8.

²⁷ Wynik finansowy netto (zysk lub strata) uczelni otrzymuje się przez pomniejszenie wyniku finansowego brutto (stanowiącego różnicę pomiędzy przychodami ogółem, a kosztami ogółem poniesionymi na ich uzyskani, skorygowaną o saldo zysków i strat nadzwyczajnych) o obowiązkowe obciążenia, których głównym składnikiem jest podatek dochodowy. W 2000 r. w skali ogółu uczelni państwowych wynik finansowy netto osiągnął wielkość dodatnią w kwocie 238.228,0 tys. zł, w 2001 r. – w kwocie 317.035,8 tys. zł, w 2002 r. – w kwocie 124.430,2 tys. zł, w 2003 r. – w kwocie 122.828,5 tys. zł. Zob. także załącznik nr 10.

²⁸ W przypadku uczelni niepełniających wymagań art. 12 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym.

funkcjonowały do roku akademickiego 2003/2004 w 8 z 9 skontrolowanych uczelni i z reguły nie były wykazywane w sprawozdawczości statystycznej²⁹.

- AE we Wrocławiu w latach 2000-2004 prowadziła działalność dydaktyczną w 17 z.j.o., określanych jako „zamięscowe sale dydaktyczne”, zlokalizowanych w 14 miastach południowo-zachodniej części kraju, z których żadna nie miała uregulowanego statusu prawnego; cztery z nich (w Brzegu, Głogowie, Świdnicy i Wałbrzychu) powstały w latach 1993-1996 (a więc w okresie kiedy przepisy ustawy o szkolnictwie wyższym nie dawały podstaw do tworzenia jakichkolwiek jednostek zamięscowych), 8 kolejnych w latach 1999-2001 (kiedy – zgodnie z art. 64 ust. 5 ustawy – uczelnie mogły tworzyć tylko filie lub wydziały jako z. j. o.), a 5 ostatnich, kształcących na studiach jednolitych magisterskich i uzupełniających magisterskich, w latach 2002-2003 (kiedy – w myśl znowelizowanych przepisów cytowanego art. 64 ust. 5 – katalog z.j.o. został rozszerzony o zamięscowe ośrodki dydaktyczne, realizujące zajęcia dydaktyczne w ramach programu studiów wyższych zawodowych).
- UMCS w Lublinie w latach jak wyżej prowadził działalność dydaktyczną w 20 z.j.o. zlokalizowanych w 14 miejscowościach na terenie pięciu województw (lubelskiego, mazowieckiego, świętokrzyskiego, podkarpackiego i łódzkiego); w liczbie tej tylko 2 jednostki działały legalne (tj. Filia w Rzeszowie, zlikwidowana z dniem 31 sierpnia 2001 r., i Punkt Konsultacyjny w Dęblinie), a 18 utworzono z naruszeniem przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym: cztery kolegia (w Białej Podlaskiej, Biłgoraju, Kazimierzu Dolnym i Radomiu) utworzone w latach 2000-2001 i 14 tzw. grup zamięscowych, z których pierwsza (w Radomiu) utworzona została w 1994 r., a ostatnia (druga grupa zamięscowa w Białej Podlaskiej, obok już istniejącej od 1998 r.) – w 2003 r.; o skali tej działalności świadczy fakt, iż w latach akademickich 2001/2002 – 2003/2004 (tj. po likwidacji filii) kształcono w ww. jednostkach – w ramach 21 kierunków studiów z 31 prowadzonych w uczelni - około 25% ogółu studentów³⁰, a w ich funkcjonowanie zaangażowane było 9 z 10 istniejących w UMCS wydziałów (niektóre z nich, np. Wydział Prawa i Administracji oraz Wydział Pedagogiki i Psychologii, prowadziły kształcenie w 7- 8 z.j.o.).

Tabela nr 1 – Liczba i rodzaje z.j.o. funkcjonujących w strukturach skontrolowanych uczelniach w latach akademickich 2000/2001-2004/2005

Wyszczególnienie	UMCS Lublin	UŁ Łódź	USz. Szczecin	SGGW Wa-wa	AE Kraków	AE Poznań	AE Wrocław	APS Wa-wa	AŚ. Kielce	Razem
1.Z. j. o. – ogółem w latach 2000-2004 z liczby ogółem działające w latach akademickich:	20	7	15	7	13	7	17	1	3	90
2000/2001	11	6	7	7	5	7	10	1	3	57
2001/2002	16	7	8	7	6	7	12	1	3	67
2002/2003	18	7	9	7	6	7	14	1	3	72
2003/2004	16	7	11	7	13	6	16	1	3	80
2004/2005	16	6	14	7	13	6	17	1	1	81
w tym nielegalne:										
2000/2001	9	4	6	-	1	2	10	1	2	35
2001/2002	15	5	7	-	1	2	12	1	2	45
2002/2003	17	5	8	-	1	2	14	1	2	50
2003/2004	16	5	2	-	7	1	16	1	2	50
2004/2005	16	2	6	-	7	-	17	-	-	48

²⁹ W UMCS w Lublinie – według danych GUS- w latach akademickich 2000/2001- 2003/2004 funkcjonowały tylko 2 z.j.o., to jest: Filia w Rzeszowie (w roku 2000/2001) i Punkt Konsultacyjny w Dęblinie (w latach 2000/2001 – 2002/2003). Tak samo w przypadku: AE we Wrocławiu (według danych GUS w latach akademickich 2000/2001 – 2003/2004 tylko jedna z.j.o, to jest Filia w Jeleniej Górze, a według ustaleń NIK – poza tym 17 innych jednostek zamięscowych) i Uniwersytetu Łódzkiego (według GUS – w okresie jak wyżej – dwie z. j. o: Filia w Tomaszowie Mazowieckim i Punkt Konsultacyjny w Bełchatowie, według NIK – ponadto 5 innych) oraz Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach i Uniwersytetu Szczecińskiego (do roku akademickiego 2003/2004).

³⁰ W roku akademickim 2001/2002 – 8,3 tys. studentów, w roku akademickim 2002/2003 – 8,2 tys. studentów, w roku akademickim 2003/2004 – 8,7 tys. studentów (zob. tabela na str. 18).

2. Z liczby ogółem:										
1. filie										
2000/2001	1	1	-	-	-	-	-	-	1	3
2001/2002	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2
2002/2003	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2
2003/2004	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2
2004/2005	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2
2. wydziały zam.										
2000/2001	-	-	-	6	-	-	-	-	-	6
2001/2002	-	-	-	6	-	-	-	-	-	6
2002/2003	-	-	-	6	-	-	-	-	-	6
2003/2004	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2004/2005	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. zam. ośrodki dydaktyczne										
2000/2001	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2001/2002	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2002/2003	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2003/2004	-	-	8	7	3	-	-	-	-	18
2004/2005	-	3	7	7	3	1	-	1	-	22
4. punkty konsultacyjne/oddziały zam.										
2000/2001	1	1	1	1	4	5	-	-	-	13
2001/2002	1	1	1	1	5	5	-	-	-	14
2002/2003	1	1	1	1	5	5	-	-	-	14
2003/2004	-	1	1	-	6	5	-	-	-	13
2004/2005	-	-	1	-	6	5	-	-	-	12
5. inne z. j. o										
2000/2001	9	4	6	-	1	2	10	1	2	35
2001/2002	15	5	7	-	1	2	12	1	2	45
2002/2003	17	5	8	-	1	2	14	1	2	50
2003/2004	16	5	2	-	4	1	16	1	2	47
2004/2005	16	2	6	-	4	-	17	-	-	45

Uwaga: dane w tabeli w odniesieniu do lat akademickich 2000/2001 – 2003/2004 podane zostały według stanu na dzień 30 listopada roku kalendarzowego rozpoczynającego dany rok akademicki, a w odniesieniu do roku akademickiego 2004/2005 – według stanu na dzień 31 października 2004 r. (w przypadku SGGW, AE w Krakowie, Uniwersytetu Szczecińskiego) lub na dzień 30 listopada 2004 r. (w pozostałych uczelniach).

2. W roku akademickim 2003-2004 w 4 z 8 uczelni w miejsce nielegalnie działających z.j.o. utworzono zamiejscowe ośrodki dydaktyczne – zgodnie z ustawą o szkolnictwie wyższym. W AE w Krakowie liczba nielegalnie działających z.j.o. zwiększyła się.

- Senat Uniwersytetu Szczecińskiego uchwałą z dnia 27 listopada 2003 r. zaaprobował przekształcenie sześciu – z ośmiu utworzonych w latach 1995 – 2002, na podstawie uchwał rad wydziałów lub umów zawartych z jednostkami samorządu terytorialnego - tzw. punktów wykładowych w zamiejscowe ośrodki dydaktyczne (w: Choszczynie, Jarocinie, Rewalu, Słupsku, Świnoujściu i Wałczu), a w listopadzie 2004 r. – w czasie kontroli NIK – podjął uchwałę o przekształceniu w zamiejscowe ośrodki dydaktyczne dwu pozostałych punktów wykładowych (w Koszalinie i Dębnie). Stwierdzono, że w 2004 r. w uczelni bez wymaganej art. 64 ust. 2 i 6 ustawy o szkolnictwie wyższym uchwały senatu – utworzono 4 nowe z.j.o. (zwane „sekcjami”) Wydziału Teologicznego, który nie posiadał uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora, czyli nie spełniał wymogu koniecznego do utworzenia zamiejscowego ośrodka dydaktycznego³¹.
- W AE w Krakowie w roku akademickim 2003/2004 uruchomiono kształcenie w 7 nowych z.j.o., w tym w dwu jednostkach (Nowy Sącz i Nowy Targ) traktowanych przez uczelnię jako reaktywowane punkty konsultacyjne oraz w pięciu zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych, z których tylko trzy (w: Dębicy, Staszowie i Wadowicach) zostały powołane uchwałą Senatu, mimo

³¹ Podstawowa jednostka organizacyjna uczelni może prowadzić w zamiejscowym ośrodku dydaktycznym zajęcia dydaktyczne w ramach programu studiów wyższych zawodowych, jeżeli kierunek studiów odpowiada zakresowi posiadanego przez tę jednostkę uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora (§ 2 rozporządzenia w sprawie warunków tworzenia i funkcjonowania zamiejscowego ośrodka dydaktycznego oraz filii lub wydziału zamiejscowego uczelni).

że Minister Edukacji Narodowej i Sportu do końca 2004 r. nie wyraził zgody na ich utworzenie. W październiku 2003 r. uczelnia wystąpiła do Ministra Edukacji Narodowej i Sportu o wyrażenie zgody na uruchomienie w roku akademickim 2003/2004 nowych jednostek zamiejscowych w: Staszowie, Wadowicach i Dębicy oraz na reaktywację zawieszonego w latach 80. ośrodka w Nowym Sączu. W odpowiedzi Departament Szkolnictwa Wyższego MENiS (pismem z dnia 5 grudnia 2003 r.) poinformował Rektora AE w Krakowie o konieczności sporządzenia oddzielnych wniosków dla każdej z tych jednostek, zawierających dokumentację i informacje niezbędne do udzielenia zgody. Minister Edukacji Narodowej i Sportu w piśmie z dnia 15 września 2004 r. (znak: DSW-2-AS-4002-38/04) uznał za nielegalne zarówno 4 ww. jednostki zamiejscowe, jak i 3 inne, w których podjęto kształcenie w tym okresie, zwracając się z prośbą do uczelni o podjęcie i przedstawienie decyzji Senatu AE w Krakowie w sprawie dalszego ich funkcjonowania. W dniu 14 grudnia 2004 r. Uczelnia przesłała do MENiS komplet wymaganej dokumentacji dotyczącej trzech zamiejscowych ośrodków dydaktycznych (w Dębicy, Staszowie i Wadowicach).

3. Władze skontrolowanych uczelni, uzasadniając swoje decyzje dotyczące tworzenia nielegalnych z.j.o., eksponowały głównie względy społeczne (zainteresowanie władz lokalnych kształceniem na poziomie wyższym, celem zapewnienia możliwości podejmowania studiów przez młodzież z rodzin niezamożnych, której nie stać na kontynuowanie kształcenia w ośrodkach akademickich odległych od ich miejsca zamieszkania). W uzasadnieniach tych pomijano aspekt korzyści finansowych, osiąganych przez uczelnie z tytułu prowadzenia odpłatnych form studiów.

Część rektorów polemizowała z ustaleniami NIK odnośnie legalności tworzenia z. j. o. działających w ich uczelniach, mimo iż takie samo jak NIK stanowisko w tej sprawie prezentował wcześniej Minister Edukacji Narodowej i Sportu, a potwierdzała Państwowa Komisja Akredytacyjna (PKA), dokonująca oceny jakości kształcenia na kierunkach studiów prowadzonych w uczelni i w jednostkach zamiejscowych.

- Rektor AE we Wrocławiu w wyjaśnieniach poinformował, że: *Akademia (...) nie powoływała żadnych ośrodków zamiejscowych w brzmieniu ustawy z 12 września 1990 r. (...). Poszczególne Rady Wydziałów AE we Wrocławiu podejmowały przedsięwzięcia techniczno-logistyczne uruchomienia sal dydaktycznych poza Wrocławiem i we Wrocławiu, gdzie realizowano program zajęć dydaktycznych konkretnego Wydziału. Obowiązujące obecnie w Polsce przepisy, a zwłaszcza ustawa o szkolnictwie wyższym, nic nie mówi o zakresie podejmowania przez uczelnie wyższe w Polsce przedsięwzięć techniczno-logistycznych w postaci zamiejscowych sal dydaktycznych (...).* W piśmie z dnia 15 września 2004 r. (znak DSW-2-AS-4002-38/04) Minister Edukacji Narodowej i Sportu zwrócił się do rektora AE we Wrocławiu o podjęcie i przedstawienie do 12 listopada 2004 r. decyzji Senatu w sprawie dalszego funkcjonowania nielegalnych z.j.o. (w: Wałbrzychu, Legnicy, Kędzierzynie-Koźlu, Świdnicy, Głogowie, Ząbkowicach Śl., Dzierżonowie, Częstochowie, Przygodzicach, Oleśnie, Kłodzku i Bolesławcu), a PKA – w opinii dotyczącej oceny jakości kształcenia na kierunku „zarządzanie i marketing” – stwierdziła jednoznacznie, że w świetle obowiązujących przepisów status kształcenia w 5 z.j.o. realizujących ten kierunek studiów jest nieuregulowany i istnieje konieczność dostosowania tej działalności do wymagań określonych w rozporządzeniu w sprawie warunków tworzenia i funkcjonowania zamiejscowego ośrodka dydaktycznego oraz filii i wydziału zamiejscowego.

4. Większość zamiejscowych jednostek działających w skontrolowanych uczelniach (61,2%) powstała na podstawie porozumień i umów zawieranych przez uczelnie z podmiotami zewnętrznymi (jednostkami samorządu terytorialnego, uczelniami niepaństwowymi, itp.). W przypadku 12 z.j.o. (15% skontrolowanych) porozumienia te sprowadzały się do odpłatnego przenoszenia przez uczelnie państwowe ustawowych kompetencji do organizowania i prowadzenia kształcenia na poziomie wyższym na różne podmioty, nie posiadające tych uprawnień, lub uprawnień do prowadzenia studiów magisterskich na uczelni, zwłaszcza niepaństwowe, które takich uprawnień nie posiadały i nie mogły ich uzyskać.

W konsekwencji uczelnie państwowe, mając ograniczony wpływ na dobór nauczycieli akademickich i realizowanych programów, firmowały tego typu przedsięwzięcia i potwierdzały fakt ukończenia studiów własnym dyplomem, uzyskując w zamian udział w dochodach z opłat oraz możliwość dodatkowego, intratnego zatrudnienia części własnych nauczycieli akademickich. Jednocześnie uczelnie, powiększając w ten sposób liczbę studentów, stwarzały sobie podstawy do uzyskiwania zwiększonej z tego tytułu dotacji budżetowej

- W UMCS w Lublinie, poza grupą zamiejscową w Radomiu, która powstała na podstawie porozumienia podpisanego z Wyższą Szkołą Inżynierską w Radomiu (w sprawie prowadzenia w jej siedzibie zaocznych studiów magisterskich na kierunku prawo), utworzono na podstawie porozumień podpisanych z ośmioma uczelniami niepaństwowymi grupy zamiejscowe w: Łodzi, Puławach, Przemyślu, Radomiu, Rykach, Sandomierzu i Zamościu, w których kształcono głównie na magisterskich studiach uzupełniających. Przedmiot i zakres tych porozumień określano w sposób wieloraki (np. jako prowadzenie zajęć dla studentów UMCS w siedzibie partnera lub zorganizowanie studiów na danym kierunku), zaś wyznacznikiem obowiązków stron było jedynie to, że podmioty współuczestniczące w tworzeniu ww. grup zamiejscowych zapewniały bazę lokalową i obsługę administracyjną, w której zakres wchodziło zazwyczaj także pobieranie opłat od studentów za zajęcia dydaktyczne na studiach zaocznych i wieczorowych oraz zawieranie umów z nauczycielami prowadzącymi te zajęcia, a UMCS – prowadzenie zajęć dydaktycznych i wydawanie dyplomów ukończenia studiów.
- Akademia Świętokrzyska w Kielcach już w roku akademickim 1992/1993 utworzyła, wspólnie z Urzędem Gminy Staszów, Ośrodek Kształcenia w Staszowie. W umowie uczelnia zobowiązała się do realizacji kształcenia na wieczorowych studiach zawodowych o kierunku „zarządzanie”, a zleceniodawca (UG) – m.in. do: przyjmowania odpłatności za studia (z obowiązkiem przekazywania Uczelni 30% pobieranych opłat w każdym roku akademickim tytułem ponoszonych kosztów ogólnych), finansowania wszelkich kosztów związanych z organizacją i przebiegiem studiów, podpisywania umów o pracę z pracownikami (także dydaktycznymi).

5. Wśród z.j.o. mających uregulowany status liczną grupę (43,3% ogółu w roku akademickim 2003/2004) tworzyły punkty konsultacyjne i oddziały zamiejscowe, czyli jednostki działające na podstawie art. 187 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym i w świetle przepisów tej ustawy nie podlegające rygorom w zakresie prowadzonej działalności dydaktycznej. Wprawdzie senaty uczelni – zgodnie z cytowanym przepisem – mogły dokonać przekształceń ww. jednostek w z.j.o., o których mowa w art. 64 ust. 5 ustawy, jednak w znikomym stopniu korzystały z tej możliwości.

3.2.2. Zakres działalności dydaktycznej

1. W roku akademickim 2003/2004 w skontrolowanych uczelniach studiowało 216,3 tys. studentów, w tym 99,4 tys. (46,0%) na studiach dziennych, tj. – odpowiednio – o 1,3 tys. (0,6%) i 6,1 tys. (6,6%) więcej niż w roku poprzednim. W porównaniu z rokiem akademickim 2000/2001 liczba studentów ogółem w tych uczelniach wzrosła o 19,1 tys. (9,7%), w tym na studiach dziennych – o 16,8 tys. (20,3%). Nadal jednak w 8 uczelniach (z 9 skontrolowanych) studenci studiów dziennych, będących - w myśl art. 4 ust. 3 ustawy o szkolnictwie wyższym – podstawowym systemem studiów, stanowili mniej niż połowę ogółu studiujących³².

³² Szczegółowe dane o liczbie studentów skontrolowanych uczelni w latach akademickich 2000/2001 – 2004/2005 zawiera załącznik nr 11 do informacji.

W z.j.o. działających w latach akademickich 2002/2003-2003/2004 w strukturach skontrolowanych uczelni kształcono 43,7 tys. i 43,9 tys. osób, tj. ponad 20% ogółu studentów w każdym z tych lat, w tym stosunkowo najwięcej: w Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach (ponad 30%) oraz w UMCS i AE we Wrocławiu (ok. 25 - 26%), a najmniej – w SGGW (ok. 10%). Zdecydowana większość tych osób (88,2% i 86,2% w latach akademickich jak wyżej) studiowała na odpłatnych formach studiów, w tym głównie na studiach zaocznych (zob. tabela nr 2). W 73 z.j.o. (91,2% skontrolowanych) w roku akademickim 2003/2004 prowadzono wyłącznie studia w systemie zaocznym i – sporadycznie – w systemie wieczorowym.

2. Działalność dydaktyczna prowadzona w z.j.o. skoncentrowana była głównie na studiach magisterskich, w tym zwłaszcza magisterskich uzupełniających. W 4 uczelniach dotyczyło to również 12 działających legalnie w roku akademickim 2004/2005 zamiejscowych ośrodków dydaktycznych (63,1% skontrolowanych), mimo iż art. 64 ust. 5 pkt 3 ustawy o szkolnictwie wyższym dopuszcza realizowanie w jednostkach zamiejscowych o statusie ww. ośrodków jedynie programu studiów wyższych zawodowych. W świetle ustaleń kontroli do głównych przyczyn warunkujących występowanie ww. nieprawidłowości zaliczyć należy brak zdecydowanego sprzeciwu MENiS wobec uczelni dokonujących rekrutacji na studia magisterskie w z.j.o.

- W Zamiejscowym Ośrodku Dydaktycznym w Dęblinie Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie studenci studiów magisterskich (jednolitych i uzupełniających) stanowili 83,1% i 71,4% ogółu studiujących w latach akademickich 2003/2004-2004/2005. Natomiast w zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych Uniwersytetu Szczecińskiego w roku akademickim 2003/2004 na poziomie studiów magisterskich uzupełniających kształcono 3,7 tys. studentów, a w dwu ośrodkach (w Dębnie i Świnoujściu) rozpoczęto kształcenie na studiach jednolitych magisterskich.
- Rektor Uniwersytetu Szczecińskiego stwierdził, że: Zasady i tryb przyjęć na studia na dany rok akademicki przesyłane są do MENiS (...). W zasadach tych określony jest system i poziom kształcenia – w tym w zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych. Wobec braku zastrzeżeń ze strony MENiS w tej sprawie - US realizował w ośrodkach zamiejscowych kształcenie na poziomie magisterskim.

Tabela nr 2 – Studenci skontrolowanych uczelni kształceni w z.j.o. w latach akademickich 2000/2001-2004/2005, z uwzględnieniem systemu i poziomu studiów.

Wyszczególnienie	UMCS Lublin	UŁ Łódź	USz. Szczecin	SGGW Wa-wa	AE Kraków	AE Poznań	AE Wrocław	APS Wa-wa	AŚ. Kielce	Razem
1. Studenci - ogółem (w tys.):										
2000/2001	35,1	35,6	30,1	15,3	18,6	15,3	16,1	8,4	22,7	197,2
2001/2002	33,0	38,8	32,0	17,3	18,6	16,2	16,8	8,8	26,6	208,1
2002/2003	33,2	40,1	34,3	19,4	19,0	15,7	17,1	7,4	28,8	215,0
2003/2004	34,3	40,5	34,1	21,0	19,0	14,3	18,1	6,2	28,8	216,3
2004/2005	34,7	40,0	36,5	22,7	21,4	13,9	17,8	6,4	br. d.	193,4
w tym w z. j. o:										
- w tys.										
2000/2001	10,6	1,8	4,5	1,2	3,3	3,8	br. d.	1,6	7,4	34,2
2001/2002	8,3	3,8	6,1	1,7	3,2	3,3	3,6	2,0	9,3	41,3
2002/2003	8,2	4,6	8,0	2,0	2,6	3,1	4,2	1,5	9,5	43,7
2003/2004	8,7	4,7	7,8	2,0	3,2	2,6	4,8	1,0	9,1	43,9
2004/2005	6,6	2,9	8,4	1,9	3,5	2,4	4,7	0,8	7,1	38,3
- w %										
2000/2001	30,3	5,1	14,9	7,8	17,7	24,8	br. d.	19,0	32,6	18,8
2001/2002	25,1	9,8	19,1	9,8	17,2	20,5	21,4	22,7	34,9	19,8
2002/2003	24,8	11,5	23,3	10,3	13,7	19,7	24,4	20,3	33,0	20,3
2003/2004	25,3	11,6	22,9	9,5	16,8	18,2	26,5	16,1	31,6	20,3
2004/2005	19,0	7,3	23,0	8,4	16,3	17,3	26,4	12,5	br. d.	16,1

2.Z liczby ogółem studenci z. j. o. (w %) kształceni na studiach:										
a) dziennych										
2000/2001	15,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	br. d.	0,0	31,6	11,6
2001/2002	3,9	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	15,8	0,0	35,5	10,2
2002/2003	9,8	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	16,1	0,0	37,9	11,8
2003/2004	15,0	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	15,7	0,0	43,4	13,8
2004/2005	24,8	2,8	5,2	0,0	2,1	0,0	16,0	0,0	50,6	17,2
b) zaocznych i wieczorowych										
2000/2001	84,5	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	br. d.	100,0	68,4	88,4
2001/2002	96,1	99,3	100,0	100,0	100,0	100,0	84,2	100,0	64,5	89,8
2002/2003	91,2	98,8	100,0	100,0	100,0	100,0	83,9	100,0	62,1	88,2
2003/2004	85,0	98,4	100,0	100,0	100,0	100,0	84,3	100,0	56,6	86,2
2004/2005	75,2	97,2	94,8	100,0	97,9	100,0	84,0	100,0	49,4	82,8
3.Z liczby ogółem studenci z. j. o. (w%) kształceni na studiach:										
a) wyż. zaw.										
2000/2001	9,4	65,2	60,7	96,1	69,9	38,1	br. d.	0,0	37,3	36,8
2001/2002	17,8	63,3	46,6	95,6	54,9	32,9	2,9	0,0	33,8	35,0
2002/2003	25,5	59,9	37,8	93,0	50,8	26,3	0,4	3,4	34,1	34,7
2003/2004	30,1	58,8	33,6	95,6	40,2	19,7	0,5	16,9	30,4	33,4
2004/2005	34,9	87,3	30,5	100,0	40,2	17,6	0,5	28,6	25,9	34,4
b) jednolit. mgr										
2000/2001	49,5	26,9	0,0	0,0	0,0	0,0	br. d.	45,3	45,9	28,8
2001/2002	18,6	15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	70,8	48,4	46,9	24,2
2002/2003	18,5	12,5	0,0	0,0	0,0	0,0	72,8	54,7	47,6	24,1
2003/2004	17,6	10,3	1,8	0,0	0,0	0,0	71,7	61,7	51,4	24,7
2004/2005	19,2	12,7	8,7	0,0	0,0	0,0	67,4	49,5	59,8	26,6
c) uzupeł. mgr										
2000/2001	41,1	7,9	39,3	3,9	30,1	61,9	br. d.	54,7	16,8	34,4
2001/2002	63,6	21,7	53,4	4,4	45,1	67,1	26,3	51,6	19,3	40,8
2002/2003	56,0	27,6	62,2	7,0	49,2	73,7	26,8	41,9	18,3	41,2
2003/2004	52,3	30,9	64,6	4,4	59,8	80,3	28,4	21,4	18,2	41,9
2004/2005	45,9	0,0	60,8	0,0	59,8	82,4	32,1	21,9	14,3	39,0

Uwaga: dane o studentach, prezentowane w tabeli w odniesieniu do lat akademickich 2000/2001-2003/2004, podane zostały według stanu na dzień 30 listopada roku kalendarzowego rozpoczynającego dany rok akademicki, a w odniesieniu do roku akademickiego 2004/2005 – według stanu na dzień 31 października 2004 r. (w przypadku SGGW i AE w Krakowie) lub na dzień 30 listopada 2004 r. (w pozostałych uczelniach).

3. We wszystkich skontrolowanych uczelniach limity przyjęć na pierwszy rok studiów odpłatnych w z.j.o. dostosowywane były do przewidywanej lub faktycznej liczby kandydatów, a jednocześnie wymogi stawiane kandydatom w trakcie rekrutacji, odbiegały w znaczący sposób od wymogów stawianych kandydatom ubiegającym się o przyjęcie na studia dzienne.

W występujących powszechnie przypadkach rezygnowano z jakichkolwiek form sprawdzania wiedzy i predyspozycji kandydatów do podjęcia studiów, a jedynym wymogiem było posiadanie świadectwa dojrzałości (w przypadku studiów wyższych zawodowych i jednolitych magisterskich) lub dyplomu ukończenia studiów licencjackich (w przypadku studiów magisterskich uzupełniających). Również ustalone pierwotnie limity pod wpływem liczby kandydatów podlegały istotnym korektom (zwiększeniom).

3.2.3. Realizacja wymagań w zakresie programów nauczania

W każdej z 9 skontrolowanych uczelni realizowane w z.j.o. programy studiów odpłatnych, zwłaszcza zaocznych, nie były w pełni dostosowane do obowiązujących standardów nauczania (w 49 z.j.o., tj. 77,8% skontrolowanych)³³.

- W AE w Krakowie w latach akademickich 2002/2003-2003/2004 wymóg zachowania łącznej liczby godzin zajęć dydaktycznych realizowanych w systemie studiów zaocznych na poziomie co najmniej 60% łącznej liczby godzin tych zajęć wskazanej w standardach nauczania dla danego kierunku studiów spełniony został tylko w przypadku uzupełniających studiów magisterskich na kierunku „zarządzanie i marketing” (w pierwszym z ww. lat w 2 zamiejscowych jednostkach, w drugim roku – w 5), a największe odstępstwa od obowiązujących wymogów wystąpiły w roku akademickim 2003/2004 w planach studiów wyższych zawodowych realizowanych na kierunkach: „finanse i bankowość” (674 godz. wobec 1.830 godz. wskazanych w standardach nauczania dla tego kierunku jako minimalne obciążenia godzinowe) oraz „ekonomia” (632 lub 737 godz. – w zależności od specjalności - wobec 1.815 godz. wskazanych w standardach dla tego kierunku jako minimalne obciążenia godzinowe); należy podać, że od października 2004 r. wprowadzono w ww. uczelni, w tym również w z. j. o., nowe plany i programy nauczania, które jednak nadal nie w pełni odpowiadały wymogom, i tak np. na kierunku „ekonomia” zwiększono realizowany wymiar zajęć (w zależności od specjalności) tylko do 1.009 – 1.029 godzin, tj. do poziomu odpowiadającego ok. 56% obligatoryjnego minimum (nie uwzględniając 4 przedmiotów z grupy przedmiotów kierunkowych – według standardów), a na kierunku „finanse i bankowość” – do 1.006 godz., co stanowiło ok. 55% minimum.
- W Uniwersytecie Szczecińskim na żadnym z pięciu badanych kierunków zaocznych studiów wyższych zawodowych (spośród siedmiu kierunków prowadzonych w zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych) realizowane plany i programy kształcenia nie odpowiadały wymogom wynikającym ze standardów nauczania, a przyjęte w nich wymiary godzin zajęć dydaktycznych – w stosunku do liczby godzin określonych standardami – stanowiły od 35,7% („filologia polska”) do 72,4% („zarządzanie i marketing”).

Wyjaśniając przyczyny nieprawidłowości kierownictwa uczelni wskazywały przede wszystkim na względy organizacyjne i ekonomiczne oraz na niedobory kadrowe³⁴. Część uczelni przyjęła błędne założenie, że wymóg pełnej realizacji liczby godzin określonej w standardach nauczania jako tzw. minimalne obciążenia godzinowe dla poszczególnych grup przedmiotów dotyczy wyłącznie studiów dziennych, a w przypadku studiów zaocznych liczba tych godzin może być obniżona do 60%³⁵.

³³ Zgodnie z § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie standardów nauczania, łączna liczba godzin zajęć dydaktycznych realizowanych w systemie studiów wieczorowych nie może być niższa niż 80%, a w systemie studiów zaocznych niższa niż 60% łącznej liczby godzin zajęć wskazanej w standardach nauczania dla poszczególnych kierunków studiów, przy zachowaniu wszystkich treści programowych standardów nauczania dla studiów dziennych, zaś liczba godzin zajęć dydaktycznych przewidziana w standardach nauczania na realizację wymienionych w tych standardach przedmiotów w przypadku realizowania tych studiów w systemie wieczorowym lub zaocznym powinna być taka sama jak w przypadku realizowania ich w systemie dziennym.

³⁴ Na przykład dziekan Wydziału Zarządzania i Ekonomiki Usług Uniwersytetu Szczecińskiego podał m.in. że: *Prowadzenie zajęć dydaktycznych zgodnie z postanowieniami rozporządzenia MENiS z 18 kwietnia 2002 r. oznaczałoby, że studenci studiów zaocznych musieliby poświęcać czas na studia w wymiarze przekraczającym ich możliwości czasowe. Zjazdy powinny odbywać się niemal co tydzień, w wymiarze czasowym: piątek 15-21, sobota 8-20, niedziela 8-18. Przekraczałoby to zatem możliwości percepcji. Ponadto znacznie wzrósłby koszt studiowania (...).*

³⁵ Standard nauczania w części „Wymagania ogólne” zawiera dwie wartości liczbowe, z których pierwsza (wyższa) oznacza łączną liczbę godzin zajęć dydaktycznych w cyklu kształcenia, a druga (niższa), liczbę godzin zajęć dydaktycznych określoną w standardzie w podziale na poszczególne przedmioty i odpowiadające im minimalne obciążenia godzinowe. Liczba godzin w standardzie powinna być realizowana w całości, niezależnie od systemu studiów.

3.2.4. Zatrudnienie nauczycieli akademickich

1. Pomimo niewielkiego zwiększenia stanu zatrudnienia nauczycieli akademickich (średnio o 6,3% w latach 2000-2004, przy wzroście liczby studentów o 9,7%)³⁶, w 4 uczelniach (w 12 z.j.o. o statusie zamiejscowych ośrodków dydaktycznych i filii) nie były spełniane wymogi kadrowe określone w § 1 ust. 1 pkt 1 i 4 oraz ust. 2 lub § 3 rozporządzenia w sprawie warunków tworzenia i funkcjonowania zamiejscowego ośrodka dydaktycznego oraz filii lub wydziału zamiejscowego³⁷.

- W Uniwersytecie Szczecińskim ww. wymagania w zakresie minimum kadrowego dla kierunku studiów wyższych zawodowych nie były spełnione na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania w odniesieniu do trzech kierunków: „zarządzanie i marketing” (prowadzonym w 4 zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych), „finanse i bankowość” (w 3 zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych) oraz „informatyka i ekonometria” (w 3 zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych), a na Wydziale Zarządzania i Ekonomiki Usług w odniesieniu do kierunku „zarządzanie i marketing” (prowadzonego w 3 zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych).
- W Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim do wymaganego minimum kadrowego dla studiów wyższych zawodowych na kierunku „filologia” brakowało (według stanu na dzień 13 grudnia 2004 r.) dwóch nauczycieli akademickich z tytułem naukowym lub stopniem naukowym doktora habilitowanego.

2. W każdej ze skontrolowanych uczelni (w różnym zakresie) nie była spełniana proporcja nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego, do liczby studentów na danym kierunku³⁸.

- W AE w Krakowie na kierunku „zarządzanie i marketing”, prowadzonym w uczelni i w 4 z.j.o., na jednego nauczyciela akademickiego z tytułem naukowym i stopniem naukowym doktora habilitowanego przypadało 286 studentów w 2002 r. i 302 studentów w 2004 r. (przy wymogu określonym jak 1:180), w AE w Poznaniu w ww. okresie – odpowiednio 272 i 230 studentów, a w Uniwersytecie Szczecińskim – 322 i 265 studentów.

³⁶ Dane o liczbie nauczycieli akademickich zatrudnionych w skontrolowanych uczelniach w latach akademickich 2000/2001-2004/2005 zawiera załącznik nr 12 do informacji.

³⁷ W myśl § 1 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia zamiejscowy ośrodek dydaktyczny może być utworzony, jeżeli liczba nauczycieli akademickich zatrudnionych w podstawowej jednostce organizacyjnej uczelni prowadzącej dany kierunek studiów na poziomie wyższym zawodowym, posiadających tytuł naukowy profesora, stopień naukowy doktora habilitowanego lub stopień naukowy doktora, stanowiących minimum kadrowe dla kierunku wyższych studiów zawodowych, o którym mowa w przepisach w sprawie warunków, jakie powinna spełniać uczelnia, aby utworzyć i prowadzić kierunek studiów oraz nazw kierunków studiów, jest większa od tego minimum kadrowego o co najmniej 50%, przy czym warunek ten musi być spełniony dla każdego zamiejscowego ośrodka dydaktycznego odrębnie (zgodnie z § 1 ust. 2). Filia lub wydział zamiejscowy uczelni mogą być utworzone, jeżeli tworzona jednostka spełnia odrębnie dla każdego kierunku studiów i poziomu kształcenia, wszystkie wymagania określone rozporządzeniem w sprawie warunków tworzenia i prowadzenia kierunków studiów (§ 3 rozporządzenia w sprawie warunków tworzenia i funkcjonowania zamiejscowego ośrodka dydaktycznego oraz filii lub wydziału zamiejscowego).

³⁸ Wymagania te określone są w § 6 rozporządzenia w sprawie warunków tworzenia i prowadzenia kierunków studiów. Zgodnie z rozporządzeniem stosunek liczby nauczycieli akademickich zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy, posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego oraz nauczycieli akademickich, o których mowa w § 5, prowadzących zajęcia dydaktyczne na danym kierunku studiów do liczby studentów na tym kierunku nie może być mniejszy niż (m.in.): 1:180 – dla kierunków studiów ekonomicznych, 1:120 – dla kierunków studiów humanistycznych i społecznych, z tym że dla kierunku studiów filologia – 1:50, 1:180 – dla kierunków studiów prawnych. Spełnienie ww. wymagań stanowi jeden z warunków utworzenia i prowadzenia kierunków studiów magisterskich i zawodowych, a także utworzenia zamiejscowego ośrodka dydaktycznego, filii oraz wydziału zamiejscowego uczelni.

- W UMCS w Lublinie w roku akademickim 2003/2004 ww. warunek spełniony był tylko na 7 spośród 17 kierunków studiów prowadzonych w uczelni i w z.j.o., a największe odstępstwa od obowiązujących norm występowały na kierunkach: „pedagogika” i „politologia” (286 i 286 studentów na jednego samodzielnego nauczyciela akademickiego przy wymogu określonym – w obu przypadkach - na 1:120), prowadzonych w uczelni oraz w 5 i 3 (odpowiednio) jednostkach zamiejscowych, a także na kierunkach: „administracja” i „prawo” (281 i 251 studentów na jednego samodzielnego nauczyciela akademickiego przy wymogu określonym – w obu przypadkach jak 1:180), prowadzonych w uczelni oraz w 6 i 3 (odpowiednio) z.j.o.

3. W sytuacji niedoboru kadr w każdej ze skontrolowanych uczelni zajęcia dydaktyczne prowadzone były przez kadrę nauczycieli akademickich w wymiarze przekraczającym pensum, często w stopniu znacznie przewyższającym górne granice godzin ponadwymiarowych, określone art. 102 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym³⁹. W niektórych uczelniach godziny ponadwymiarowe przekraczające ustawowe limity były powierzane i rozliczane na podstawie umów cywilnoprawnych, a wysokie przekroczenia pensum niejednokrotnie było wynikiem stosowania tzw. przeliczników za zajęcia wyjazdowe i sobotnio-niedzielne.

- W AE w Krakowie w latach akademickich 2002/2003-2003/2004 zajęcia dydaktyczne w wymiarze powyżej ustalonego dla nich pensum dydaktycznego realizowało odpowiednio 254 i 247 nauczycieli akademickich spośród 287 i 284 nauczycieli prowadzących te zajęcia zarówno w siedzibie uczelni jak i w z.j.o., w tym 19 i 33 nauczycieli w ilości przekraczającej dwukrotność pensum; w skrajnych przypadkach, przy obowiązującym pensum w ilości 150-210 godz., wypracowano ponad 600 godz. (13 nauczycieli akademickich w roku 2002/2003 i 7 w roku 2003/2004).
- W AE Wrocławiu 15 z 16 pełnomocników rektora ds. studiów w z.j.o. - przy łącznym pensum dydaktycznym wynoszącym w roku akademickim 2003/2004 po obniżeniu 2.080 godz. – wypracowało ogółem 5.771,9 godz. (tj. 277% obniżonego pensum), w tym 1.500,6 godz. w jednostkach zamiejscowych; w tej samej Uczelni jeden z nauczycieli akademickich, korzystający z obniżenia pensum do 120 godz. (z tytułu pełnienia funkcji w ogólnopolskich gremiach naukowych), z ogółu 172,8 godz. zajęć dydaktycznych odbytych w ośrodkach zamiejscowych rozliczył 132,8 godz.(76,8%) jako godziny ponadwymiarowe, a pozostałe 40 godz. z przelicznikiem x 3 za wyjazdowe zajęcia sobotnio-niedzielne jako wypracowane pensum.

4. Wskutek niedostatecznej – w relacji do rozmiarów działalności dydaktycznej - liczby nauczycieli akademickich, w 5 uczelniach (z 9 skontrolowanych) do prowadzenia części zajęć w z.j.o. angażowano (na umowę o dzieło lub umowę zlecenie) pracowników dydaktycznych z zewnątrz.

- W grupie zamiejscowej UMCS z siedzibą w Przemyśle spośród 24 i 26 pracowników dydaktycznych prowadzących odpowiednio w latach akademickich 2002/2003 - 2003/2004 zajęcia na uzupełniających studiach magisterskich o kierunku „administracja” tylko 4 i 6 (odpowiednio) było nauczycielami akademickimi UMCS, pozostali rekrutowali się z kadry Wyższej Szkoły Administracji i Zarządzania w Przemyśle.
- W Zamiejscowym Ośrodku Dydaktycznym w Dęblinie osoby nie będące pracownikami macierzystej Uczelni, tj. Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, stanowiły ok. 39% ogółu prowadzących zajęcia w latach akademickich 2003/2004 – 2004/2005.

³⁹ Zgodnie z przywołanym art. 102 ust. 1 w szczególnych przypadkach, uzasadnionych koniecznością realizacji programu nauczania, nauczyciel akademicki może być zobowiązany do prowadzenia zajęć dydaktycznych w godzinach ponadwymiarowych, jednak ilość tych godzin nie może przekraczać dla pracowników naukowo-dydaktycznych $\frac{1}{4}$, a dla pracowników dydaktycznych $\frac{1}{2}$ pensum. Pensum dydaktyczne dla nauczycieli akademickich określa się w godzinach na dany rok akademicki.

3.2.5. Warunki lokalowe i baza dydaktyczna zamiejscowych jednostek organizacyjnych

1. Prawie wszystkie z.j.o. (ponad 95%) korzystały z bazy wynajmowanej lub użyczanej nieodpłatnie przez podmioty współpracujące z uczelniami, głównie w budynkach różnych typów szkół. Baza ta, m.in. dzięki wsparciu jednostek samorządu terytorialnego, była na ogół dobrze przystosowana do potrzeb kształcenia na poziomie wyższym; w przypadku 8 z.j.o. (11,9% skontrolowanych) stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

- Część zajęć dla studentów grupy zamiejscowej UMCS z siedzibą w Sandomierzu odbywała się w sali widowiskowo-kinowej, w której nie było warunków do sporządzania notatek z wykładów, ze względu na niedostateczne oświetlenie i brak pulpitów, a zajęcia dla studentów trzech innych grup zamiejscowych UMCS (w Chelmie, Lubartowie i Zamościu) były prowadzone w obiektach szkolnych na bazie wyeksploatowanej substancji materialno-technicznej, wynajmowanych doraźnie na soboty i niedziele (w terminach zjazdów), w typowych dla profilu szkoły klasach i salach gimnastycznych; o uniwersyteckim charakterze kształcenia w ww. grupach świadczyły wyłącznie szyldy na zewnątrz budynków szkół i wywieszki na udostępnionych pomieszczeniach.
- W Zamiejscowym Ośrodku Dydaktycznym w Lubiejewie (w roku akademickim 2003/2004 - 363 studentów kształconych na kierunku „technologia żywności i żywienie człowieka”), decyzją Rady Wydziału Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji SGGW, od roku akademickiego 2004/2005 została zawieszona rekrutacja, z powodu m.in. zbyt ubogiej bazy dydaktycznej (w tym: brak pracowni fizycznej i mikrobiologicznej oraz drugiej sali wykładowej), nie zapewniającej warunków do realizacji zwiększonej liczby godzin według nowego programu studiów zaocznych.

2. W 13 z.j.o. (tj. 19,4% skontrolowanych) stwierdzono niedostateczne wyposażenie w sprzęt komputerowy, niezbędny do realizacji zajęć dydaktycznych ze studentami.

- W Zamiejscowym Ośrodku Dydaktycznym w Wadowicach dla potrzeb kształcenia 142 studentów AE w Krakowie przeznaczono tylko cztery komputery (użytkowane wspólnie z uczniami miejscowej szkoły), w tym jeden z podłączeniem internetowym, a zamiejscowa jednostka tej samej uczelni zlokalizowana w Miechowie w ogóle nie była wyposażona w sprzęt informatyczny.
- W dyspozycji Zamiejscowego Ośrodka Dydaktycznego UŁ w Ostrołęce, przy liczebności grup studenckich od 24 do 35 osób, były dwie pracownie komputerowe z 10 i 12 stanowiskami; w Zamiejscowym Ośrodku Dydaktycznym w Kutnie – trzy pracownie, z tego dwie z 16 i jedna z 9 stanowiskami dla 25-osobowych grup; w Zamiejscowym Ośrodku Dydaktycznym UŁ w Sieradzu – dwie pracownie z 15 stanowiskami komputerowymi przy liczebności grup do 30 osób.

3. Studenci 24 z.j.o. (35,8% skontrolowanych) nie mieli zapewnionego dostępu lub mieli ograniczony tylko dostęp do korzystania w miejscu studiowania z księgozbioru obejmującego literaturę podstawową dla prowadzonych zajęć.

- Spośród 13 z.j.o. AE w Krakowie jedna (w Kielcach) w ogóle nie posiadała własnego księgozbioru, a w 12 pozostałych wielkość zasobu mierzonego liczbą woluminów na jednego studenta wahała się od 0,5 (Radom, Rzeszów) do 10,8 (Miechów); w co najmniej 5 z nich dostęp studentów do podstawowej literatury był niewystarczający, w szczególności księgozbiory z.j.o. w Nowym Sączu, Nowym Targu i Tarnowie, bazujące wyłącznie na zasobach własnych, zawierały w znacznym stopniu wydania dawne i w ilościach niedostosowanych tak do przedmiotów obowiązkowych, jak i liczby studentów (np. w Nowym Targu brak było 13 pozycji tytułowych w zakresie przedmiotów obowiązkowych, a pozycje nowe dostępne były tylko w egzemplarzach pojedynczych, w z.j.o. w Nowym Sączu, kształcącej 404 studentów, ilości niektórych tytułów związanych z przedmiotami obowiązkowymi nie przekraczały 4 egz.); stwierdzono przy tym, że na zakup książek i literatury podstawowej do zajęć prowadzonych we wszystkich z.j.o. AE w Krakowie przeznaczyła w latach 2002-2003 i w pierwszym półroczu 2004 r. zaledwie 30,3 tys. zł, stąd też w większości zamiejscowych jednostek kwoty wydatkowane na ten cel nie przekroczyły kilkuset złotych (od 300 zł w Kielcach i Miechowie do 900 zł w Wadowicach i 1.100 zł w Staszowie), a w trzech jednostkach (Olkusz, Chrzanów i Dębica) nie wydatkowano żadnej kwoty.

3.2.6. Finansowanie działalności dydaktycznej zamiejscowych jednostek organizacyjnych

1. W skontrolowanych uczelniach przychody z odpłatnej działalności dydaktycznej w latach 2000-2003, pod względem dynamiki wzrostu, wyprzedzały zarówno przychody z działalności dydaktycznej ogółem, jak też stanowiącą dominujący składnik tych przychodów – dotację budżetową. Przychody ogółem tych uczelni z działalności dydaktycznej wzrosły bowiem w tym okresie z 741.170,1 tys. zł do 998.949,9 tys. zł, tj. o 34,8%, w tym dotacja budżetowa z 430.805,0 tys. zł do 563.317,0 tys. zł, tj. o 30,8%, natomiast przychody z odpłatnej działalności dydaktycznej wzrosły z 246.191,8 tys. zł do 363.073,6 tys. zł, tj. o 47,5%. W tej sytuacji udział dotacji budżetowej w strukturze przychodów z tytułu prowadzonej działalności dydaktycznej zmniejszył się z 58,1% do 56,3%, podczas gdy udział przychodów z opłat za zajęcia dydaktyczne wzrósł z 33,2% do 36,3%⁴⁰.

2. Głównym źródłem finansowania działalności dydaktycznej z.j.o. skontrolowanych uczelni, w tym także w działających legalnie filiach i zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych⁴¹, były przychody z tytułu opłat za zajęcia dydaktyczne na studiach zaocznych i wieczorowych. Przychody z odpłatnej działalności dydaktycznej prowadzonej w z.j.o. stanowiły znaczącą pozycję w kwotach przychodów ogółem uzyskiwanych z takiej działalności w każdej uczelni. W 2003 r. tworzyły one od 45,1% (Uniwersytet Szczeciński) do 14,4% (SGGW) przychodów ogółem z tej działalności.

W 8 z 9 skontrolowanych uczelni koszty działalności dydaktycznej prowadzonej w z.j.o. były niższe od przychodów uzyskiwanych z opłat za zajęcia dydaktyczne (zob. tabela nr 3). Stwierdzono jednak, że w 4 uczelniach – wskutek m.in. braku unormowań wewnętrznych dotyczących gospodarki finansowej jednostek zamiejscowych - przychody i koszty działalności dydaktycznej prowadzonej w z.j.o. częściowo tylko były wyodrębniane w ewidencji księgowej.

- W AE w Krakowie, gdzie prowadzono scentralizowaną gospodarkę finansową, dopiero od semestru letniego roku akademickiego 2002/2003 ewidencjonowano dane o przychodach z tytułu opłat za studia w podziale na wydziały i jednostki zamiejscowe, a prowadzona w uczelni księgowa ewidencja wydatków tych jednostek nie obejmowała podstawowej grupy kosztów bezpośrednich, tj. kosztów związanych z wynagrodzeniami nauczycieli akademickich realizujących zajęcia dydaktyczne w z.j.o. i będących pracownikami Akademii (ww. koszty ewidencjonowane były w wydziałach i katedrach, w których zatrudniano pracownika). W uczelni prowadzono dopiero prace nad modyfikacją systemu organizacji i zarządzania, w tym od roku akademickiego 2004/2005 - nad modyfikacją trybu rozliczeń kosztów pracy w skali uczelni i dostosowaniem rozwiązań do wdrożenia systemu umożliwiającego pozyskiwanie informacji o kosztach także według miejsc ich powstawania (z uwzględnieniem z.j.o.). Wprowadzenie tych zmian wiązało się z niezbędnym uzupełnieniem informacyjno-technologicznym i koniecznością poniesienia nakładów inwestycyjnych szacowanych przez uczelnię na około 2 mln zł.

⁴⁰ Szczegółowe dane o wielkości przychodów i kosztów działalności dydaktycznej skontrolowanych uczelni zawiera załącznik nr 13, a dane o strukturze tych przychodów - załącznik nr 14 do informacji.

⁴¹ Na przykład w Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie w latach akademickich 2002/2003 – 2003/2004 kształcono 70,1% i 64,9% ogółu studentów z.j.o. skontrolowanych uczelni studiujących na nieodpłatnych studiach dziennych, dotacje z budżetu stanowiły 38,8% ogółu przychodów z działalności dydaktycznej w 2003 r., a opłaty za zajęcia dydaktyczne 56,0%.

Tabela nr 3 - Przychody z odpłatnej działalności dydaktycznej prowadzonej w zamiejscowych jednostkach organizacyjnych skontrolowanych uczelni oraz koszty działalności dydaktycznej tych jednostek w latach 2000-2004 (w tys. zł).

Przychody i koszty działalności dydaktycznej	UMCS Lublin	UŁ Łódź	USz. Szczecin	SGGW Wa-wa	AE Kraków**	AE Poznań	AE Wrocław	APS Wa-wa	AŚ. Kielce
2000 rok									
1. Przychody - ogółem	10.372,7	br. d.	2.634,8	1.351,3	br. d.	10.968,7	4.334,8	2.611,8	6.597,7
2. Koszty - ogółem	216,4	br. d.	253,1	605,6	803,5	3.042,4	3.081,2	1.036,3	11.043,1
% (2:1)	2,1%	-	9,6%	44,8%	-	27,7%	71,1%	39,7%	167,4%
2001 rok									
1. Przychody-ogółem	5.657,4	6.664,8	6.542,2	2.398,5	br. d.	11.770,9	7.095,1	3.061,2	8.985,0
2. Koszty – ogółem	1.205,5	7.011,4	2.756,3	1.174,8	800,6	3.339,9	5.706,9	1.619,1	13.157,2
% (2:1)	21,3%	105,2%	42,1%	49,0%	-	28,4%	80,4%	52,9%	146,4%
2002 rok									
1. Przychody –ogółem	7.220,3	9.312,6	12.578,1	2.692,6	br. d.	11.887,2	9.012,6	3.283,0	9.149,4
2. Koszty – ogółem	3.446,8	8.853,6	5.864,4	1.334,8	947,6	3.394,7	7.442,0	1.929,5	15.329,4
% (2:1)	47,7%	95,1%	46,6%	49,6%	-	28,5%	82,6%	58,8%	167,5%
2003 rok									
1. Przychody – ogółem	7.362,4	12.045,9	18.804,3	3.436,9	11.112,6	10.948,3	10.448,6	3.231,5	10.236,6
2. Koszty – ogółem	5.927,6	10.913,2	11.034,3	1.633,2	1.106,2	3.135,0	8.750,2	1.532,5	18.151,9
% (2:1)	80,5%	90,6%	58,7%	47,5%	9,9%	28,6%	83,7%	47,4%	177,3%
2004 rok*									
1. Przychody – ogółem	5.562,4	5.756,3	16.915,2	3.118,2	4.749,6	2.269,1	9.862,8	2.330,0	8.376,5
2. Koszty – ogółem	4.719,1	5.861,0	14.735,9	978,3	929,8	821,3	9.542,2	1.147,0	13.565,3
% (2:1)	84,8%	101,8%	87,1%	31,4%	19,6%	36,2%	96,7%	49,2%	161,9%

* dane na koniec września 2004 r., a w przypadku Uniwersytetu Szczecińskiego, AE we Wrocławiu i APS w Warszawie – na koniec października 2004 r.

** do przychodów w 2003 r. zaliczono opłaty za zajęcia dydaktyczne i tzw. dodatkowe opłaty semestralne pobrane od studentów z. j. o. w semestrze letnim roku akademickiego 2002/2003 i w semestrze zimowym roku akademickiego 2003/2004, a do przychodów w 2004 r. – ww. opłaty pobrane w semestrze letnim roku akademickiego 2003/2004.

Ponadto w 2 uczelniach – w wyniku zawartych porozumień – wystąpiły nieprawidłowości polegające na niepełnym wykazywaniu w ewidencji księgowej przychodów i kosztów działalności dydaktycznej prowadzonej w z.j.o. (w 13 z.j.o. w roku akademickim 2003/2004, tj. 16,2% skontrolowanych)⁴².

⁴² Poza omówionym wyżej przykładem dotyczącym UMCS nieprawidłowości polegające na przekazywaniu innym podmiotom spraw związanych z organizacją i finansowaniem działalności dydaktycznej w z.j.o. wystąpiły w Uniwersytecie Szczecińskim (do końca roku akademickiego 2002/2003) i w Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach (do końca roku akademickiego 2003/2004). W obu ww. uczelniach odstąpiono od umów i porozumień zawartych z tymi podmiotami, realizując wnioski NIK z poprzednich kontroli.

- W UMCS w Lublinie, w planach rzeczowo-finansowych, ewidencji księgowej oraz w sprawozdaniach finansowych F-01s ujmowano w całości tylko wpływy i wydatki dotyczące 5 jednostek zamiejscowych (trzech kolegiów i dwu grup zamiejscowych), dla których realizowano je bezpośrednio poprzez rachunek Uczelni. Natomiast opłaty pobierane od studentów pozostałych jednostek zamiejscowych były ewidencjonowane częściowo, tj. w wysokości faktycznych wpłat dokonanych na rachunek UMCS przez partnerów porozumień. Uczelnia nie wykazywała przy tym w swej ewidencji i sprawozdawczości żadnych kosztów funkcjonowania ww. jednostek zamiejscowych, były one bowiem finansowane przez partnerów porozumień bezpośrednio z pozostałej części opłat pobranych od studentów. Podmioty, z którymi zawarto porozumienia, zobowiązane były do przekazywania na rzecz UMCS ustalonej w porozumieniach części środków pozyskanych z odpłatnej działalności dydaktycznej: w wysokości zróżnicowanej od 10% (Podlaska Fundacja Wspierania Talentów w Białej Podlaskiej) do 25% (Puławska Szkoła Wyższa w Puławach, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu), w wysokości 50% nadwyżki przychodów nad kosztami funkcjonowania z.j.o. (Politechnika Radomska, Wyższa Szkoła Administracji i Zarządzania w Przemyśle), w wysokości nadwyżki środków z opłat za studia ponad wydatki na wynagrodzenia oraz 5% prowizję (Fundacja UMCS). Wielkość przekazywanych kwot ustalana była przez stronę przekazującą środki – bez kontroli i weryfikacji naliczeń ze strony służb finansowych UMCS, które nawet w przypadku wielomiesięcznych opóźnień nie podejmowały działań w celu wyegzekwowania należności, m.in. dopiero w początkach stycznia 2005 r. (ze skutecznością od 30 września 2005 r.) rozwiązano porozumienie z Puławską Szkołą Wyższą, która zalegała z przekazaniem środków za lata akademickie 2002/2003 – 2003/2004 w kwotach (odpowiednio) 436,2 tys. zł i 234,8 tys. zł. W ewidencji księgowej UMCS rejestrowane były wyłącznie kwoty faktycznie otrzymane (na które Kwestura wystawiała płatnikom równoważne wpłatom faktury VAT za sprzedane usługi edukacyjne), nie ujmowano natomiast w tej ewidencji kwot należnych a nie otrzymanych⁴³.

3. W 6 uczelniach (z 9 skontrolowanych) wysokość opłat za zajęcia dydaktyczne na studiach zaocznych i wieczorowych w 45 z.j.o. (56,2% skontrolowanych) nie była ustalana w sposób zgodny z § 9 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej uczelni, który określa, że podstawę ustalania odpłatności stanowi planowany koszt zajęć dydaktycznych.

- W AE w Krakowie wysokość opłat ustalano na jednakowym poziomie dla wszystkich studentów, zaś podstawę do ich wyliczenia stanowił średni jednostkowy koszt kształcenia jednego studenta. W Uczelni tej w roku akademickim 2003/2004 za zajęcia dydaktyczne na zaocznych studiach wyższych zawodowych pobierano od studentów pierwszego roku opłaty (roczne) w kwocie 3.200 zł, a od studentów lat starszych i od studentów studiów magisterskich uzupełniających – w kwotach od 3. 600 zł do 3.800 zł (w zależności od tego czy była to wpłata jednorazowa czy ratalna), ponadto osoby studiuje w z. j. o. zobowiązane były do wnoszenia tzw. dodatkowych opłat semestralnych (w roku akademickim 2003/2004 w wysokości rocznej od 120 zł do 320 zł) na pokrycie takich m.in. kosztów związanych z utrzymaniem tych jednostek, jak: wynajem sal, używanie sprzętu komputerowego oraz koszty delegacji pracowników dydaktycznych.
- W Uniwersytecie Łódzkim w latach akademickich 2002/2003 i 2003/2004 określano takie same stawki odpłatności za zajęcia dydaktyczne na studiach zaocznych i wieczorowych (o analogicznych kierunkach i poziomach kształcenia) zarówno dla osób studiuje w jednostkach zamiejscowych, jak w Łodzi, ustalając najwyższe opłaty dla studentów pierwszego roku; wyjątek stanowiła Filia w Tomaszowie Mazowieckim, gdzie kwoty tej odpłatności były od 200 zł do 300 zł niższe, co we wniosku Pełnomocnika Rektora ds. Filii zostało uzasadnione względami społecznymi oraz wysokim udziałem środków budżetowych miasta Tomaszowa w utrzymaniu Filii; według ustaleń kontroli uczelnia nie ponosiła w badanym okresie m.in. kosztów

⁴³ Taki sposób prowadzenia ewidencji przychodów naruszał zasady określone art. 6 ust. 1 i art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694 ze zm.), stanowiące, że w księgach rachunkowych należy ujmować wszystkie osiągnięte oraz przypadające na rzecz jednostki przychody oraz obciążające ją koszty związane z tymi przychodami, dotyczące danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty oraz wprowadzić w postaci zapisu każde zdarzenie, które nastąpiło w tym okresie.

z tytułu korzystania z budynku będącego siedzibą Filii oraz kosztów związanych z eksploatacją tego budynku (energia, ciepło, woda), władze samorządowe finansowały częściowo także koszty wynagrodzeń pracowników administracyjnych Filii; kontrola wykazała, że jednostki samorządu terytorialnego miały znaczny udział w finansowaniu kosztów działalności również innych z.j.o. UŁ (w tym m. in. w Sieradzu, gdzie władze miejskie udostępniły Uczelni nieodpłatnie sale wykładowe, pomieszczenia administracyjno-biurowe i socjalne oraz zapewniły nieodpłatne dostarczanie energii elektrycznej, ciepłej i wody), co nie miało jednak wpływu na wysokość opłat ponoszonych przez studentów tych jednostek zamiejscowych.

Powstawaniu ww. nieprawidłowości sprzyjały nieprecyzyjne uregulowania prawne, zawarte w § 8 i 9 rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki finansowej uczelni. Podkreślenia wymaga, że NIK w latach ubiegłych dwukrotnie zwracał uwagę na brak szczegółowego określenia kryteriów i trybu ustalania wysokości opłat za zajęcia dydaktyczne w państwowych szkołach wyższych. Skierowano w tej sprawie wnioski do Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, które dotychczas nie zostały zrealizowane⁴⁴.

Jednostki samorządu terytorialnego miały udział w finansowaniu kosztów funkcjonowania 41 spośród 80 z.j.o. działających w strukturach skontrolowanych uczelni w roku akademickim 2003/2004. Organy samorządowe przejmowały na siebie najczęściej obowiązki związane z zapewnieniem i wyposażeniem bazy lokalowej.

4. Główny składnik kosztów działalności dydaktycznej w z.j.o. stanowiły wynagrodzenia nauczycieli akademickich, realizujących zajęcia w tych jednostkach w ramach godzin ponadwymiarowych, albo na podstawie umów o dzieło lub umów zlecenia. Z tego m.in. powodu w każdej z kontrolowanych uczelni stawki wynagradzania za zajęcia w jednostkach zamiejscowych były kilkakrotnie wyższe niż za analogiczne zajęcia w siedzibie uczelni.

- W UMCS w Lublinie osoby prowadzące zajęcia dydaktyczne w z.j.o. (z wyjątkiem 12 nauczycieli akademickich zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w Kolegium Licencjackim w Radomiu) zatrudniane były na podstawie umów o dzieło i przeniesienie autorskich praw majątkowych do utworu dydaktycznego, zawieranych na okres jednego semestru lub roku akademickiego i corocznie wznawianych. Stawki wynagrodzeń z tytułu ww. umów były zróżnicowane, najwyższe (takie same w latach akademickich 2000/2001-2003/2004: 260-270 zł za godzinę wykładów prowadzonych przez nauczycieli akademickich zatrudnionych na stanowiskach profesora zwyczajnego i nadzwyczajnego) stosowano w grupach zamiejscowych w Przemyślu i Radomiu; dla porównania należy podać, że w uczelni tej wynagrodzenie osób z tytułem naukowym za jedną godzinę ponadwymiarową zajęć dydaktycznych prowadzonych na studiach dziennych wynosiło 40 zł w latach akademickich 2001/2002 i 48 zł w roku akademickim 2003/2004.
- W AE we Wrocławiu – zgodnie z zarządzeniem Rektora nr 12/2001 z dnia 30 kwietnia 2001 r. - na podstawie umów o dzieło dydaktyczne i przeniesienie praw autorskich były prowadzone te zajęcia dydaktyczne, których realizacja nie mieściła się w ramach pensum dydaktycznego i godzin ponadwymiarowych. W roku akademickim 2003/2004 stawka wynagrodzenia z tytułu ww. umów dla nauczyciela akademickiego z tytułem naukowym mieściła się w przedziale (w zależności od położenia siedziby jednostki zamiejscowej) od 160 zł do 175 zł, dla profesora bez tytułu naukowego od 140 zł do 175 zł, a dla adiunkta ze stopniem doktora habilitowanego od 140 zł do 150 zł, podczas gdy za jedną godzinę ponadwymiarową na studiach dziennych nauczyciele ci (odpowiednio) otrzymywali 40 zł, 38 zł i 34 zł, w przypadku gdy studia były prowadzone w siedzibie uczelni, oraz 80 zł, 76 zł i 68 zł, w przypadku studiów zamiejscowych.

⁴⁴ W 2002 r. po kontroli odpłatności za studia w państwowych szkołach wyższych oraz w 2004 r. po kontroli organizacji i finansowania działalności dydaktycznej w państwowych wyższych szkołach zawodowych.

5. W 4 uczelniach stwierdzono nieprawidłowości polegające na dokonywaniu wydatków z przychodów 32 z.j.o. (40,0% skontrolowanych) w sposób odbiegający - zdaniem NIK – od normy określonej art. 28 ust. 3 pkt 1 ustawy o finansach publicznych, która stanowi, że wydatki publiczne powinny być dokonywane w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów. Szczególnie krytycznie należy ocenić stwierdzone przypadki finansowania – na podstawie umów zlecenia zawartych z partnerami porozumień – wynagrodzeń z tytułu pełnienia w jednostkach zamiejscowych nadzoru (rektorskiego, dziekańskiego, kwestorskiego i administracyjnego) osobom, które z racji zajmowanych stanowisk, zobowiązane były do sprawowania nadzoru nad działalnością tych jednostek.

- W UMCS w Lublinie z opłat za studia w jednostkach zamiejscowych finansowane były, poza wynagrodzeniami za prowadzenie zajęć dydaktycznych i wykonywanie innych czynności związanych bezpośrednio z procesem dydaktycznym (egzaminy, zaliczenia, opieka nad pracami magisterskimi i dyplomowymi itp.), także wynagrodzenia m.in. dla: kierowników niektórych grup zamiejscowych (mimo braku pisemnych powołań na takie stanowiska), koordynatorów wszystkich kierunków studiów prowadzonych w z.j.o. (w wysokości od 400 do 600 zł miesięcznie), dziekanów i prodziekanów Wydziałów prowadzących studia w grupach zamiejscowych - za sprawowanie nadzoru dziekańskiego w tych grupach, na podstawie umów zlecenia, zawieranych odrębnie z rektorami uczelni niepaństwowych lub prezesami fundacji uczestniczących w prowadzeniu grup zamiejscowych (np. w roku akademickim 2003/2004 dziekan oraz dwu prodziekanów Wydziału Prawa i Administracji UMCS uzyskało z tego tytułu dodatkowe wynagrodzenia w wysokości od 7.500 zł do 3.100 zł miesięcznie). Ponadto, w podobnym trybie, w trzech grupach zamiejscowych (w Białej Podlaskiej, Przemyślu i Radomiu) finansowano z tych środków wynagrodzenia dla: Prorektora UMCS ds. Ośrodków Zamiejscowych (w wysokości łącznej 5.400 zł miesięcznie za nadzór ogólny nad tokiem studiów), Dyrektora Administracyjnego UMCS (w wysokości łącznej 3.200 zł miesięcznie za nadzór nad sprawami organizacyjnym) i Kwestora UMCS (w kwocie łącznej 5.200 zł miesięcznie za nadzór finansowy), a w dwu z ww. grup – także wynagrodzenia z tytułu nadzoru dla osób zatrudnionych na analogicznych stanowiskach w Politechnice Radomskiej i Wyższej Szkole Administracji i Zarządzania w Przemyślu oraz wynagrodzenia dla Rektora UMCS za nadzór ogólny nad realizacją porozumień, na podstawie umów cywilnoprawnych, zawartych z nim przez rektora Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Przemyślu (18.000 zł rocznie) oraz przez rektora Politechniki Radomskiej (w wysokości 1.500 zł miesięcznie), z którymi Rektor UMCS zawarł umowę zlecenia na analogiczne zadanie i kwotę wynagrodzenia. Łącznie tytułem wynagrodzeń za różne formy nadzoru z przychodów odpłatnej działalności dydaktycznej grupy zamiejscowej w Radomiu - utworzonej przy współudziale Politechniki Radomskiej - w latach akademickich 2001/2002, 2002/2003 i 2003/2004 wydatkowano 904,3 tys. zł (w tym 413,4 tys. zł na rzecz Rektora, Kwestora i Dyrektora Administracyjnego UMCS), z przychodów grupy zamiejscowej w Białej Podlaskiej - utworzonej w porozumieniu z Podlaską Fundacją Wspierania Talentów – w latach jak wyżej 328,2 tys. zł (w tym 161,7 tys. zł jako wynagrodzenia Kwestora i Dyrektora Administracyjnego UMCS), a z przychodów grupy zamiejscowej w Przemyślu – utworzonej w porozumieniu z Wyższą Szkołą Administracji i Zarządzania w Przemyślu – w latach akademickich 2001/2002 i 2002/2003 (za rok akademicki 2003/2004 brak było rozliczenia) 421,2 tys. zł (w tym 134,4 tys. zł na rzecz Rektora, Kwestora i Dyrektora Administracyjnego UMCS).
- W koszty działalności dydaktycznej z. j. o. AE w Krakowie wliczono w latach 2002 –2004 (do czerwca) wydatki w kwocie 72,6 tys. zł ewidencjonowane księgowo jako „usługi gastronomiczne”. Szczegółowa kontrola tych wydatków, dotyczących zamiejscowych jednostek w Kielcach, Nowym Targu i Tarnowie (w kwocie 59,6 tys. zł), wykazała akceptowanie przez kwesturę Uczelni faktur do zapłaty (wystawianych przez restauracje, kawiarnie, bufety szkolne i studenckie), pomimo braku w nich specyfikacji usług oraz imiennego wykazu, czy liczby osób korzystających, co pozwalałoby przynajmniej ustalić, że usługi te były świadczone wyłącznie na rzecz osób prowadzących zajęcia dydaktyczne.
- W AE we Wrocławiu pracownikom dydaktycznym prowadzącym zajęcia w jednostkach zamiejscowych na podstawie umów o dzieło (z realizacją których wiązały się zarówno wyższe

stawki wynagrodzeń, jak i 50% udział kosztów uzyskania przychodów) wypłacano ryczałty za dojazdy, mimo iż ww. umowy nie przewidywały refundacji tych kosztów, zaś podstawę do ich wypłaty stanowiły wewnętrzne regulacje dotyczące rozliczeń kosztów podróży pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru lub mianowania, a nie na podstawie umów cywilnoprawnych. W latach 2002-2003 i w okresie dziesięciu miesięcy 2004 r. Uczelnia wypłaciła ok. 560 osobom z tego tytułu łącznie 718,1 tys. zł.

Sprzyjające warunki do powstania ww. nieprawidłowości tworzył brak w uczelniach spójnych regulacji wewnętrznych dotyczących zasad finansowania działalności dydaktycznej prowadzonej w z.j.o. oraz przekazywanie innym podmiotom realizacji zadań w tym zakresie.

3.2.7. Warunki studiowania w zamiejscowych jednostkach organizacyjnych w opinii studentów.

Wśród studentów z.j.o. wszystkich kontrolowanych uczelni przeprowadzony został sondaż, przy pomocy anonimowej ankiety dotyczącej różnych aspektów funkcjonowania studiów w tych jednostkach. Badaniami, które przeprowadzono w ostatnim kwartale 2004 r. – w uzgodnieniu z rektorami i w obecności przedstawicieli uczelni, objęto 2.375 osób (tj. 6,3% ogółu studentów z.j.o.) studiujących na drugim i wyższych latach studiów, a wybranych z przypadkowych grup wykładowych i ćwiczeniowych. Wobec niereprezentatywnej próby przyjęto, że ankieta ma walor jedynie informacyjny i sygnalizuje opinie ankietowanych studentów⁴⁵.

Należy podać, że zdecydowana większość badanych wyraziła pozytywne opinie odnośnie dostępności dla studentów obowiązujących planów i programów studiów (60,9% wskazań na „tak” i 35% „raczej tak”) oraz zgodności organizacji studiów z ww. dokumentami (66,6% i 30,6% - analogicznie). Nie zgłaszano także uwag do kadry dydaktycznej prowadzącej wykłady, ćwiczenia i seminaria, z tym że w opinii części studentów prowadzący zajęcia dydaktyczne nie dysponowali czasem przeznaczonym na konsultacje (2,3% wskazań na „nie” i 6,8% na „raczej nie”) i nie byli skłonni poświęcać dodatkowego czasu na ten cel (2,9% i 7,7% - analogicznie).

Przeważająca część studentów wyraziła pozytywne i raczej pozytywne opinie w zakresie dostosowania do stanu osobowego kształconych wielkości sal wykładowych (94,6%) oraz liczby stanowisk w laboratoriach (87,3%) i pracowniach (89,4%), a także w odniesieniu do ich wyposażenia w techniczne środki nauczania (87,4%). Relatywnie wysokie odsetki ankietowanych uznały natomiast, że w z.j.o. nie zapewniono im dostępności do komputerów (16,7% wskazań negatywnych

⁴⁵ Kwestionariusz ankiety obejmował sześć obszarów problemowych dotyczących: organizacji kształcenia w z. j. o., zaangażowania kadry dydaktycznej, dostosowania bazy lokalowej oraz jej wyposażenia do rozmiarów i potrzeb prowadzonej działalności dydaktycznej, zapewnienia możliwości dostępu do księgozbioru obejmującego literaturę podstawową, udziału osób studiujących w studenckim ruchu naukowym i społeczno-kulturalnym. Studenci udzielali odpowiedzi na 22 pytania poprzez zaznaczenie w kwestionariuszu wybranej przez siebie opcji (tak, raczej tak, raczej nie, nie, zdecydowanie nie, nie mam zdania), a ponadto mieli możliwość zaprezentowania dodatkowych opinii, uwag i spostrzeżeń w odniesieniu do organizacji i przebiegu studiów. Zestaw pytań zawartych w ankiecie oraz odsetek uzyskanych odpowiedzi przedstawiony został w załączniku nr 15 do informacji.

i zdecydowanie negatywnych, 13,3% wskazań na opcję „raczej nie”) oraz do Internetu (25,9% i 15,6% wskazań - analogicznie).

W opinii 30% badanych studentów biblioteki funkcjonujące w miejscu studiów nie dysponowały księgozbiorem literatury podstawowej dla prowadzonych zajęć (w zakresie poszczególnych przedmiotów), a ponad 46% wskazało na brak wystarczającej ilości egzemplarzy tytułów tej literatury zalecanych studentom.

Ponadto wyniki ankiety wskazują, że studenci z. j. o. skontrolowanych uczelni sporadycznie brali udział w studenckim ruchu naukowym: zarówno w miejscu studiów (94,2% wskazań negatywnych), jak i w siedzibie uczelni (93,4%). W niewielkim stopniu uczestniczyli również w przedsięwzięciach społeczno-kulturalnych środowiska studenckiego: miejscowego i uczelnianego (odpowiednio 81,6% i 79,9% wskazań negatywnych).

Krytyczne wypowiedzi studentów (poz. 7 ankiety – dodatkowe opinie, spostrzeżenia i uwagi dotyczące studiów w z.j.o. zgłosiło ok. 18% ankietowanych) koncentrowały się w szczególności na sprawach związanych z: administracyjną obsługą studentów (za krótki czas pracy dziekanatów/sekretariatów, zbyt wąski zakres prowadzonych i załatwianych przez nie spraw, brak bieżących i aktualnych informacji w kwestiach związanych z tokiem studiów), warunkami socjalno-bytowymi w obiektach, w których odbywały się zajęcia ze studentami (niedogrzone pomieszczenia, okresowy brak ciepłej wody, mydła, ręczników itp.) oraz kosztami studiów (zbyt wysokie czesne pobierane przez uczelnię).

Zaznaczyć należy, że omawiane wyniki badań ankietowych nie były, ze względu na ich niereprezentatywność, podstawą do formułowania ocen i uwag w odniesieniu do działalności dydaktycznej prowadzonej w z.j.o. skontrolowanych uczelni. Wyniki tego sondażu mogą jednak stanowić dla organów uczelni przyczynek do przeprowadzenia analizy organizacji i funkcjonowania jednostek zamiejscowych oraz do podjęcia stosownych działań.

3.2.8. Nadzór Ministra Edukacji Narodowej i Sportu

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu do końca 2004 r. nie miało pełnego rozpoznania stanu liczbowego i form organizacyjnych zamiejscowych jednostek funkcjonujących w nadzorowanych uczelniach. W październiku 2001 r. ówczesna Minister Edukacji Narodowej i Sportu zainicjowała wprowadzenie działań zmierzające do uzyskania informacji w ww. zakresie oraz do likwidacji tych spośród z.j.o., których formy organizacyjne odbiegały od określonych w art. 64 ust. 5 i art. 187 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym, ale efekty tych działań były ograniczone i nie zostały należycie spożytkowane. Stwierdzono, że odpowiedzi w tej sprawie udzieliło MENiS zaledwie 28 z 60 uczelni resortu edukacji narodowej, a projekt pisma, które miało być skierowane do tych uczelni, których jednostki zamiejscowe MENiS uznało za funkcjonujące z naruszeniem przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym (tj. do 21 z ww. 28 szkół wyższych) nie został podpisany przez Ministra.

Pierwszy wykaz jednostek zamiejscowych nadzorowanych szkół wyższych sporządzono w MENiS dopiero w lipcu 2004 r. (na podstawie informacji uzyskanych z uczelni w odpowiedzi na kolejne pismo w tej sprawie z dnia 14 października 2003 r.). Z danych tych wynikało, że w roku akademickim 2003/2004 w strukturach uczelni resortu edukacji narodowej i sportu działalność dydaktyczną prowadziło co najmniej 214 zamiejscowych jednostek organizacyjnych, w tym w 28 uczelniach łącznie 111 (tj. 51,9% ogółu) jednostek utworzonych niezgodnie z obowiązującymi przepisami. Zaznaczyć należy, że w przypadku siedmiu uczelni (w tym m.in. Uniwersytetu Warszawskiego i SGGW w Warszawie), które nie odpowiedziały na pismo z października 2003 r., posłużono się danymi uzyskanymi w 2002 r., a w przypadku trzech dalszych (tj. Politechniki Poznańskiej, Akademii Podlaskiej w Siedlcach i Politechniki Świętokrzyskiej) nie otrzymano jednoznacznych informacji, ile i jakie jednostki zamiejscowe uczelnie te prowadzą⁴⁶.

W ocenie NIK, w procesie porządkowania działalności dydaktycznej prowadzonej w z.j.o. nadzorowanych uczelni, Minister Edukacji Narodowej i Sportu nie wykorzystywał w pełni swoich kompetencji. Stwierdzono, że – mimo posiadanych informacji o funkcjonowaniu nielegalnych zamiejscowych jednostek działających w strukturach organizacyjnych uczelni – Minister do końca 2004 r. nie wydał ani jednej decyzji nakazującej likwidację takiej jednostki, a tym samym nie wypełniał obowiązku wynikającego z art. 64 ust. 10 ustawy o szkolnictwie wyższym⁴⁷.

Działania Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w przedmiotowym zakresie ograniczyły się do wystosowania w dniu 15 września 2004 r. pisma do rektorów 28 państwowych szkół wyższych, w którym zwrócił się o przedstawienie decyzji senatów w sprawie dalszego funkcjonowania nielegalnych jednostek zamiejscowych oraz dostosowania struktury organizacyjnej tych szkół do obowiązującego prawa. Do czasu zakończenia kontroli NIK (tj. do końca 2004 r.) w MENiS nie dokonano kompleksowej oceny efektywności ww. działań nadzorczych, zaś wrywkowa analiza nadesłanych odpowiedzi (do 30 grudnia 2004 r. – z 26 uczelni) wskazywała, że proces regulacji został dopiero zapoczątkowany. Część uczelni, do których wystosowano ww. pismo, kwestionowała ustalenia MENiS dotyczące nielegalnego statusu niektórych spośród istniejących w ich strukturach jednostek zamiejscowych (m.in. UMCS i Politechnika Radomska).

Minister Edukacji Narodowej i Sportu nie egzekwował od nadzorowanych uczelni, w tym zwłaszcza od szkół wyższych spełniających wymagania wynikające z art. 12 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym, wypełniania obowiązku informowania o utworzeniu zamiejscowej jednostki organizacyjnej oraz o bazie materialnej i obsadzie kadrowej tej jednostki, określonego w art. 34 ust. 2 pkt 9 ww. ustawy i wprowadzonego z dniem 1 października 2002 r. I tak, w odniesieniu do dziewięciu

⁴⁶ Dla porównania: według danych GUS w roku akademickim 2003/2004 w państwowych szkołach wyższych (nie licząc wyższych szkół zawodowych) podległych MENiS funkcjonowało 97 jednostek zamiejscowych – zob. załącznik nr 5 do informacji.

⁴⁷ Artykuł ten został dodany przez art. 1 pkt 15 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 85, poz. 924), zmieniającej ustawę o szkolnictwie wyższym z dnia 1 września 2001 r.

badanych uczelni ustalono, że MENiS dysponowało dokumentami umożliwiającymi potwierdzenie legalności utworzenia jedynie 3 z 69 zamiejscowych jednostek funkcjonujących w tych uczelniach (według wykazu z lipca 2004 r.). Brak było także dokumentacji pozwalającej na określenie zgodności ich obsady kadrowej z obowiązującymi wymogami (z wyjątkiem przypadków opiniowanych przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego i PKA). W działaniach mających na celu porządkowanie działalności dydaktycznej prowadzonej w zamiejscowych jednostkach nie były w pełni wykorzystywane także oceny sformułowane w przedmiotowych sprawach przez Państwową Komisję Akredytacyjną (PKA).

W związku z negatywnymi ocenami jakości kształcenia sformułowanymi przez PKA, Minister Edukacji Narodowej i Sportu podjął w 2004 r. trzy decyzje dotyczące cofnięcia lub zawieszenia uprawnień do prowadzenia kierunku studiów w jednostkach zamiejscowych, które nie spełniały wymogów określonych przepisami rozporządzenia w sprawie warunków tworzenia i funkcjonowania zamiejscowego ośrodka dydaktycznego oraz tworzenia filii lub wydziału zamiejscowego. Jednakże w 2003 r., mimo wskazania w uchwałach PKA nieuprawnionego prowadzenia kształcenia poza siedzibą uczelni przez Uniwersytet Rzeszowski (na kierunku wychowanie fizyczne) oraz przez Politechnikę Koszalińską (na kierunku zarządzanie i marketing), nie podjęto żadnych działań naprawczych w ww. zakresie. Z opóźnieniem reagowano również, bądź w ogóle nie zareagowano (wobec Akademii Podlaskiej w Siedlcach), na przypadki niezgodnego z obowiązującymi wymogami prawa funkcjonowania jednostek zamiejscowych wykazane w uchwałach PKA w sprawie warunkowej oceny jakości kształcenia w uczelniach.

Minister Edukacji Narodowej i Sportu nie wykorzystywał również uprawnień wynikających z art. 34 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym, zobowiązującego uczelnie do składania ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego rocznych sprawozdań z działalności, wraz z informacją o stanie i strukturze zatrudnienia. W szczególności, do końca 2004 r. nie sprecyzowano, w uzgodnieniu z uczelniami, wymogów co do treści tych sprawozdań, o co kilkakrotnie wnioskowała NIK w latach poprzednich (ostatnio w czerwcu 2002 r., po kontroli odpłatności za studia w państwowych szkołach wyższych). Nie były należycie realizowane także inne wnioski skierowane do Ministra po kontroli odpłatności za studia w państwowych szkołach wyższych, w tym wnioski postulujące m.in. zlokalizowanie, a następnie wyeliminowanie przypadków prowadzenia przez państwowe szkoły wyższe nielegalnych jednostek organizacyjnych oraz pełne i efektywne wykorzystanie w nadzorze sprawowanym nad państwowymi uczelniami ocen i opinii PKA⁴⁸.

⁴⁸ Łącznie spośród 14 wniosków pokontrolnych dotyczących ww. kontroli (sześciu w zakresie legislacyjnym i ośmiu w zakresie nadzoru sprawowanego przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu nad działalnością państwowych szkół wyższych) nie zrealizowano – w ocenie NIK – siedmiu wniosków, zaś cztery dalsze uznać było można za wykonane tylko częściowo.

6. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli

Cele, tematyka i metodyka kontroli zostały określone na podstawie analizy informacji dotyczących zagadnień związanych z tematem kontroli, a głównymi źródłami tych informacji były: stan prawny w zakresie kontrolowanej działalności (z uwzględnieniem zmian), dokumenty MENiS, publikacje GUS, dokumenty z posiedzeń Sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, wyniki wcześniejszych kontroli NIK nawiązujące do problematyki organizacji i finansowania działalności dydaktycznej w państwowych szkołach wyższych⁴⁹ oraz publikacje prasowe.

Rektorzy dwu uczelni (UMCS i APS w Warszawie) zgłosili zastrzeżenia do ustaleń zawartych w protokołach kontroli. W obu przypadkach zgłoszone zastrzeżenia zostały częściowo uwzględnione. W dwu jednostkach – po zakończeniu kontroli – zorganizowano narady pokontrolne.

Wyniki kontroli zostały przedstawione w 10 wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do kierowników jednostek skontrolowanych. Jeden z adresatów (Rektor AE we Wrocławiu) zgłosił zastrzeżenia do ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniu. Zastrzeżenia te zostały w całości oddalone.

W wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do rektorów uczelni państwowych wnioskowano m.in. o dostosowanie organizacji jednostek zamiejscowych działających w strukturach uczelni do form i warunków (kadrowych, materialnych i programowych) określonych przepisami ustawy o szkolnictwie wyższym oraz o:

- 1) dostosowanie realizowanych w tych jednostkach planów i programów studiów zaocznych i wieczorowych do wymogów wynikających z obowiązujących standardów nauczania,
- 2) ustalanie wysokości opłat za zajęcia dydaktyczne na studiach zaocznych i wieczorowych na podstawie planowanego kosztu tych zajęć.

W odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne rektorzy państwowych szkół wyższych poinformowali NIK, że:

- 1) podjęto działania mające na celu dostosowanie organizacyjne z.j.o. do wymogów wynikających z ustawy o szkolnictwie wyższym, w tym sukcesywnie zawieszanie działalności lub ich likwidację – w sytuacji, kiedy uczelnia nie spełnia wymaganych warunków kadrowych i materialnych,
- 2) trwają prace merytoryczne i proceduralne nad przebudową planów i programów realizowanych w z.j.o. na studiach odpłatnych, jednak warunkach kadrowych i finansowych szkolnictwa wyższego wdrożenie kształcenia na studiach zaocznych według programów zgodnych ze standardami, wymaga okresu dostosowawczego,
- 3) prowadzone są działania zmierzające do porządkowania i decentralizacji gospodarki finansowej uczelni, co w perspektywie umożliwi ustalenie wysokości opłat za zajęcia dydaktyczne na studiach zaocznych i wieczorowych na podstawie planowanych kosztów tych zajęć.

⁴⁹ W tym zwłaszcza wyniki kontroli pn. „Odpłatność za studia w państwowych szkołach wyższych”.

W wystąpieniu pokontrolnym do Ministra Edukacji Narodowej i Sportu wnioskowano m.in. o:

- 1) rozpoznanie aktualnego stanu, lokalizacji i form organizacyjnych zamiejscowych jednostek istniejących w strukturach nadzorowanych uczelni,
- 2) podjęcie zdecydowanych działań zmierzających do dostosowania organizacji działalności dydaktycznej prowadzonej w ww. jednostkach do przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym, w szczególności zaś nakazanie – w uzasadnionych przypadkach – w trybie art. 64 ust. 10 ustawy likwidacji jednostek utworzonych z naruszeniem obowiązujących przepisów,
- 3) wnikliwe zbadanie organizacji i zakresu działalności dydaktycznej prowadzonej w jednostkach zamiejscowych działających nadal na podstawie art. 187 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym, a następnie – na podstawie wyników tej analizy – wystąpienie z inicjatywą legislacyjną unormowania statusu oddziałów zamiejscowych i punktów konsultacyjnych,
- 4) konsekwentne egzekwowanie od wszystkich podległych uczelni wypełniania obowiązku określonego w art. 34 ust. 2 pkt 9 ustawy o szkolnictwie wyższym, a także opracowanie i wdrożenie procedur umożliwiających bieżące monitorowanie procesu tworzenia, przekształcania i likwidowania jednostek zamiejscowych w państwowych szkołach wyższych,
- 5) podjęcie w trybie pilnym inicjatywy legislacyjnej mającej na celu nowelizację rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zasad gospodarki finansowej uczelni, w części dotyczącej centralizowania odpisów amortyzacyjnych,
- 6) dokonywanie okresowych analiz i oceny stanu realizacji wniosków NIK w sprawach dotyczących szkolnictwa wyższego.

W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne Minister Edukacji Narodowej i Sportu m.in. poinformował NIK, że:

- 1) dokonano szczegółowej analizy funkcjonowania z.j.o.; wyniki analizy zostały wzięte pod uwagę przy ustalaniu kwot dotacji na działalność dydaktyczną w br.,
- 2) nie wydano dotychczas żadnej decyzji nakazującej likwidację nielegalnie działającej z.j.o., ponieważ ze względów społecznych właściwsze wydaje się skłonienie uczelni do możliwie szybkiego dostosowania do zasad wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

W wystąpieniach pokontrolnych zawarto ogółem 56 wniosków pokontrolnych. Adresaci wystąpień pokontrolnych poinformowali NIK (według stanu na dzień 25 kwietnia 2005 r.) o zrealizowaniu 19 wniosków i podjęciu działań zmierzających do realizacji 8 wniosków.

Wykaz uczestników kontroli i skontrolowanych jednostek

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK	Skontrolowane jednostki
1.	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie
2.	Delegatura NIK w Kielcach	Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach
3.	Delegatura NIK w Krakowie	Akademia Ekonomiczna w Krakowie
4.	Delegatura NIK w Lublinie	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
5.	Delegatura NIK w Łodzi	Uniwersytet Łódzki w Łodzi
6.	Delegatura NIK w Poznaniu	Akademia Ekonomiczna w Poznaniu
7.	Delegatura NIK w Szczecinie	Uniwersytet Szczeciński w Szczecinie
8.	Delegatura NIK w Warszawie	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
9.	Delegatura NIK we Wrocławiu	Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu
	Razem:	10

Lista osób zajmujących kierownicze stanowiska, odpowiedzialnych za kontrolowaną działalność

Lp.	Jednostki skontrolowane	Osoby zajmujące kierownicze stanowiska
1.	Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu	Pan Mirosław Sawicki, zajmujący stanowisko Ministra Edukacji Narodowej i Sportu od 2 maja 2004 r., poprzednio – w okresie od 19 października 2001 r. do 2 maja 2004 r. – Ministrem Edukacji Narodowej i Sportu była dr Krystyna Łybacka.
2.	Uniwersytet Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie	Prof. dr hab. Marian Harasimiuk, zajmujący stanowisko Rektora UMCS od 1 września 1999 r.
3.	Uniwersytet Łódzki w Łodzi	Prof. dr hab. Wiesław Puś, zajmujący stanowisko Rektora UŁ od 1 września 2002 r.
4.	Uniwersytet Szczeciński	Prof. dr hab. Zdzisław Chmielewski, zajmujący stanowisko Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego od 1 września 1999 r.
5.	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	Prof. dr hab. Tomasz Borecki, zajmujący stanowisko Rektora SGGW od 1 września 2002 r.
6.	Akademia Ekonomiczna w Krakowie	Prof. dr hab. Ryszard Borowiecki, zajmujący stanowisko Rektora AE w Krakowie od 1 września 2002 r.
7.	Akademia Ekonomiczna w Poznaniu	Prof. dr hab. Witold Jurek, zajmujący stanowisko Rektora AE w Poznaniu od 1 września 2002 r.
8.	Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu	Prof. dr hab. Marian Noga, zajmujący stanowisko Rektora AE we Wrocławiu od 1 września 1999 r.
9.	Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie	Prof. dr hab. Adam Frączek, zajmujący stanowisko Rektora APS od 1 września 2002 r.
10.	Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach	Prof. dr hab. Adam Massalski, zajmujący stanowisko Rektora Akademii Świętokrzyskiej od 6 maja 1999 r.

Wykaz ważniejszych normatywnych aktów prawnych

1. Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65, poz. 385; zm.: Dz. U. z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 63, poz. 314; z 1994 r. Nr 1, poz. 3, Nr 43, poz. 163, Nr 105, poz. 509 i Nr 121, poz. 591; z 1996 r. Nr 5, poz. 34 i Nr 24, poz. 110; z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 96, poz. 590, Nr 104, poz. 661, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943; z 1998 r. Nr 50, poz. 310, Nr 106, poz. 668, Nr 162, poz. 1115 i poz. 1118; z 2000 r. Nr 120, poz. 1268, Nr 122, poz. 1314; z 2001 r. Nr 85, poz. 924 i Nr 111, poz. 1193; z 2002 r. Nr 4, poz. 34, Nr 150, poz. 1239 i Nr 200, poz. 1683; z 2003 r. Nr 65, poz. 595, Nr 128, poz. 1176, Nr 137, poz. 1304 i Nr 213, poz. 2081; z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 116, poz. 1206, Nr 152, poz. 1598 i Nr 179, poz. 1845).
2. Ustawa z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 15, poz. 148; zm.: Dz. U. z 2003 r. Nr 45, poz. 391, Nr 65, poz. 594, Nr 96, poz. 874, Nr 166, poz. 1611, Nr 189, poz. 1851; z 2004 r. Nr 93, poz. 890, Nr 121, poz. 1264, Nr 123, poz. 1291; Nr 210, poz. 2135 i Nr 273, poz. 2703).
3. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694; zm. Dz. U. z 2003 r. Nr 60, poz. 535, Nr 124, poz. 1152, Nr 139, poz. 1324 i Nr 229, poz. 2276; z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 145, poz. 1535, Nr 146, poz. 1546 i Nr 213, poz. 2155).
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 sierpnia 1991 r. w sprawie zasad gospodarki finansowej uczelni (Dz. U. Nr 84, poz. 380; zm. Dz. U. z 1991 r. Nr 112, poz. 485).
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 28 marca 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków tworzenia filii lub wydziału zamiejscowego uczelni (Dz. U. Nr 55, poz. 479), uchylone z dniem 25 kwietnia 2003 r.
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków tworzenia i funkcjonowania zamiejscowego ośrodka dydaktycznego oraz tworzenia filii lub wydziału zamiejscowego uczelni (Dz. U. Nr 61, poz. 538), obowiązujące od dnia 25 kwietnia 2003 r..
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie warunków, jakim powinna odpowiadać uczelnia, aby utworzyć i prowadzić kierunek studiów, oraz nazw kierunków studiów (Dz. U. Nr 71, poz. 736), uchylone z dniem 29 maja 2002 r.
8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 28 marca 2002 r. w sprawie warunków, jakie powinna spełniać uczelnia, aby utworzyć i prowadzić kierunek studiów, oraz nazw kierunków studiów (Dz. U. Nr 55, poz. 480; sprost.- Dz. U. z 2002 r. Nr 108, poz. 958; zm.: Dz. U. z 2003 r. Nr 101, poz. 933; z 2004 r. Nr 182, poz. 1880), obowiązujące od dnia 29 maja 2002 r.
9. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie określenia standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia (Dz. U. Nr 116, poz. 1004; zm.: Dz. U. z 2003 r. Nr 144, poz. 1401 i Nr 210, poz. 2040; z 2004 r. Nr 194, poz. 1985).
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 września 2000 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. Nr 81, poz. 907; zm. Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 50).
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 września 2001 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawanie innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników uczelni państwowych (Dz. U. Nr 107, poz. 1182; zm.: Dz. U. z 2003 r. Nr 11, poz. 115 i Nr 141, poz. 1364; z 2004 r. Nr 187, poz. 1931).

Stan liczbowy szkół wyższych oraz studentów (bez obcokrajowców) w latach akademickich 2000/2001 – 2003/2004, z uwzględnieniem grup uczelni i form studiów

Wyszczególnienie	Rok ak. 2000/2001			Rok ak. 2001/2002			Rok ak. 2002/2003			Rok ak. 2003/2004		
	Liczba szkół	Liczba studentów (w tys.)	w tym na studiach dziennych (w %)	Liczba szkół	Liczba studentów (w tys.)	w tym na studiach dziennych (w %)	Liczba szkół	Liczba studentów (w tys.)	w tym na studiach dziennych (w %)	Liczba szkół	Liczba studentów (w tys.)	w tym na studiach dziennych (w %)
1. Państwowe szkoły wyższe – ogółem	116	1.106,8	53,0	124	1.203,5	53,5	123	1.265,6	55,4	123	1.306,2	57,0
z tego:												
a) szkoły wyższe podległe Ministrowi Edukacji Narodowej i Sportu - ogółem	76	1.044,3	52,2	83	1.135,9	52,9	85	1.192,5	55,0	86	1.227,6	56,7
w tym: uczelnie działające na podstawie ustawy o szkolnictwie wyższym – razem	60	1018,7	52,0	60	1.092,6	52,4	60	1.129,9	54,5	60	1.148,2	56,0
z tego:												
- uniwersytety	14	423,6	48,4	16	488,9	49,0	16	505,2	50,8	16	519,8	52,2
- politechniki	18	308,2	61,6	18	324,0	62,4	18	333,7	64,6	18	332,0	65,9
- akademie rolnicze	8	83,7	60,0	8	89,4	58,8	8	96,2	59,9	8	102,1	60,4
- akademie ekonomiczne	5	72,6	41,3	5	75,3	40,9	5	75,5	42,5	5	76,6	44,3
- akademie pedagogiczne	8	107,6	39,9	6	91,2	39,7	6	94,7	43,0	6	92,0	47,8
- akademie wychowania fizycznego	6	22,1	49,8	6	22,9	49,3	6	23,7	51,9	6	24,8	52,8
- akademie teologiczne	1	0,9	51,1	1	0,9	50,3	1	0,9	50,2	1	0,9	50,8
b) szkoły wyższe podległe innym ministrom – ogółem*	40	62,5	67,0	41	67,6	64,4	38	73,1	62,4	37	78,6	62,3
2. Szkoły wyższe niepaństwowe – ogółem**	208	471,4	21,4	241	507,9	22,7	262	527,3	22,1	278	544,4	23,1
Razem szkoły wyższe:	324	1.578,2	43,6	365	1.711,4	44,3	385	1.792,9	45,6	401	1.850,6	47,0

* w tym również uczelnie resortu obrony narodowej oraz resortu spraw wewnętrznych i administracji,

** łącznie z dwiema uczelniami (Katolicki Uniwersytet Lubelski i Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie) dotowanymi z budżetu państwa.

Źródła: obliczenia własne na podstawie danych w publikacjach Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu: „Szkolnictwo wyższe 2000”, Warszawa 2001; „Szkolnictwo wyższe 2001”, Warszawa 2002; „Szkolnictwo wyższe 2002”, Warszawa 2003; „Szkolnictwo wyższe 2003”, Warszawa 2004.

Jednostki zamiejscowe państwowych szkół wyższych w latach akademickich 2000/2001 – 2003/2004

Wyszczególnienie	Rok ak. 2000/2001			Rok ak. 2001/2002			Rok ak. 2002/2003			Rok ak. 2003/2004			
	Jedn. zam. – razem	z tego: filie, wydziały i instytuty zam.	punkty konsultacyjne	Jedn. zam. – razem	z tego: filie, wydziały i instytuty zam.	punkty konsultacyjne	Jedn. zam. – razem	z tego: filie, wydziały i instytuty zam.	punkty konsultacyjne	Jedn. zam. – razem	z tego: filie, wydziały i instytuty zam.	punkty konsultacyjne	zam. i teren. ośrodki dyd.
1. Szkoły wyższe podległe Ministrowi Edukacji Narodowej i Sportu – ogółem	73	33	40	71	33	38	73	35	38	98	37	38	23
z tego:													
- uniwersytety	21	8	13	20	9	11	19	9	10	32	9	12	11*
- politechniki	20	5	15	21	6	15	22	7	15	13	7	6	-
- akademie rolnicze	12	9	3	10	8	2	9	7	2	23	10	1	12**
- akademie ekonomiczne	13	7	6	14	7	7	16	8	8	23	7	16	-
- akademie pedagogiczne	5	2	3	4	1	3	4	1	3	4	1	3	-
- akademie wychowania fizycznego	2	2	-	2	2	-	2	2	-	2	2	-	-
- akademie teologiczne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- państwowe wyższe szkoły zawodowe	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-
2. Szkoły wyższe podległe innym ministrom – ogółem	13	7	6	13	7	6	14	9	5	16	10	6	-
Razem:	86	40	46	84	40	44	87	44	43	114	47	44	23

*zamiejscowe ośrodki dydaktyczne

** terenowe ośrodki dydaktyczne

Uwaga: w danych dotyczących lat akademickich 2001/2002 i 2003/2004 nie uwzględniono 3 i 2 (odpowiednio) zamiejscowych jednostek uczelni MENiS, w odniesieniu do których nie wykazano liczby kształconych studentów.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych w publikacjach GUS: „Szkoly wyższe i ich finanse w 2000 r.”, Warszawa 2001; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2001 r.”, Warszawa 2002; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2002 r.”, Warszawa 2003; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2003 r.”, Warszawa 2004.

Nauczyciele akademicki (pełnozatrudnieni) w latach akademickich 2000/2001 – 2003/2004

Wyszczególnienie	Rok ak. 2000/2001			Rok ak. 2001/2002			Rok ak. 2002/2003			Rok ak. 2003/2004		
	Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:	
		z tyt. nauk.	ze stop. nauk. dr hab.		z tyt. nauk.	ze stop. nauk. dr hab.		z tyt. nauk.	ze stop. nauk. dr hab.		z tyt. nauk.	ze stop. nauk. dr hab.
1. Państwowe szkoły wyższe – ogółem	70.865	7.007	8.927	71.972	7.211	8.946	73.900	7.588	9.042	75.533	7.700	9.299
z tego:												
a) szkoły wyższe podległe Ministrowi Edukacji Narodowej i Sportu - ogółem	55.988	5.390	7.386	57.784	5.523	7.462	59.787	5.921	7.470	60.908	6.007	7.662
w tym: uczelnie działające na podstawie ustawy o szkolnictwie wyższym - razem	55.023	5.297	7.246	56.034	5.523	7.462	57.383	5.921	7.470	57.902	6.007	7.662
z tego:												
-uniwersytety	21.987	2.506	3.277	24.664	2.708	3.676	25.359	2.859	3.719	25.594	2.912	3.772
-politechniki	17.997	1.446	2.080	17.777	1.485	2.060	18.078	1.546	2.111	18.111	1.600	2.150
-akademie rolnicze	5.650	642	751	5.449	696	719	5.537	769	683	5.659	798	693
-akademie ekonomiczne	3.042	255	355	3.102	272	357	3.165	290	359	3.169	290	366
-akademie pedagogiczne	4.714	346	631	3.403	250	488	3.575	327	456	3.672	282	529
-akademie wychowania fizycznego	1.572	96	143	1.578	106	152	1.608	125	131	1.639	117	143
-akademie teologiczne	61	6	9	61	6	10	61	5	11	58	8	9
b) szkoły wyższe podległe innym ministrom – ogółem*	14.877	1.617	1.541	14.188	1.688	1.484	14.113	1.667	1.572	14.625	1.693	1.637
2. Szkoły wyższe niepaństwowe – ogółem**	9.343	2.255	1.510	10.429	2.362	1.371	11.438	2.481	1.442	12.625	2.481	1.735
Szkoły wyższe razem:	80.208	9.262	10.437	82.401	9.573	10.317	85.338	10.069	10.484	88.158	10.181	11.034

*w tym również uczelnie resortu obrony narodowej oraz resortu spraw wewnętrznych i administracji,

** łącznie z dwiema uczelniami (Katolicki Uniwersytet Lubelski, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie) dotowanymi z budżetu państwa.

Źródło: publikacje Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu: „Szkolnictwo wyższe 2000”, Warszawa 2001; „Szkolnictwo wyższe 2001”, Warszawa 2002; „Szkolnictwo wyższe 2002”, Warszawa 2003; „Szkolnictwo wyższe 2003”, Warszawa 2004.

Studenci w zamiejscowych jednostkach organizacyjnych szkół wyższych w latach akademickich 2000/2001-2003/2004

Wyszczególnienie	Rok ak. 2000/2001				Rok ak. 2001/2002				Rok ak. 2002/2003				Rok ak. 2003/2004				
	Studenci w zam. jedn. org. (w tys.)	z tego w: filiach, wydz. i inst. zam.	punk- tach kons.	% ¹	Studenci w zam. jedn. org. (w tys.)	z tego w: filiach, wydz. i inst. zam.	punk- tach kons.	% ¹	Studenci w zam. jedn. org. (w tys.)	z tego w: filiach, wydz. i inst. zam.	punk- tach kons.	% ¹	Studen- -ci w zam. jedn. org. (w tys.)	z tego w: filiach, wydz. i inst. zam.	punk- tach kons.	zam. i teren. ośr. dyd.	% ¹
1. Państwowe szkoły wyższe – ogółem	75,2	57,9	17,3	6,8	67,4	49,4	18,0	5,6	71,5	53,8	17,7	5,6	81,3	56,0	17,3	8,0	6,2
z tego:																	
a) szkoły wyższe pod- ległe Ministrowi Edukacji Narodowej i Sportu – ogółem	70,6	54,9	15,7	6,8	62,5	46,3	16,2	5,5	66,2	50,3	15,9	5,5	75,7	52,2	15,5	8,0	6,2
z tego:																	
- uniwersytety	29,8	23,3	6,5	7,0	26,7	20,2	6,5	5,5	28,8	22,9	5,9	5,7	35,6	24,2	6,0	5,4	6,8
- politechniki	14,9	11,3	3,6	4,8	10,4	6,7	3,7	3,2	11,2	7,4	3,8	3,4	10,7	7,4	3,3	-	3,2
- akademie rolnicze	4,4	4,1	0,3	5,3	2,5	2,1	0,4	2,8	2,9	2,3	0,6	3,0	5,8	2,9	0,3	2,6	5,7
- akademie ekonomicz.	11,7	7,4	4,3	16,1	11,4	7,0	4,4	15,1	10,8	6,7	4,1	14,3	10,6	6,1	4,5	-	13,8
- akademie pedagog.	6,3	5,3	1,0	5,8	8,0	6,8	1,2	8,8	8,7	7,2	1,5	9,2	9,0	7,6	1,4	-	9,8
- akademie wych. fiz.	3,5	3,5	-	15,8	3,5	3,5	-	15,3	3,6	3,6	-	15,2	3,6	3,6	-	-	14,5
- akademie teolog.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- wyższe szkoły zawod.	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2	0,2	-	-	0,4	0,4	-	-	-
b) szkoły wyższe pod- ległe innym ministrom – ogółem ²	4,6	3,0	1,6	7,4	4,9	3,1	1,8	7,2	5,3	3,5	1,8	7,3	5,6	3,8	1,8	-	7,1
2. Niepaństwowe szkoły wyższe - ogółem ³	25,1	25,1	-	5,3	40,2	40,2	-	7,9	40,0	40,0	-	7,6	46,0	45,7	0,3	-	8,4
Razem :	100,3	83,0	17,3	6,3	107,6	89,6	18,0	6,3	111,5	93,8	17,7	6,2	127,3	101,7	17,6	8,0	6,9

1. w relacji do ogółu studentów w danej grupie szkół wyższych,

2. w tym również studenci w uczelniach resortu obrony narodowej oraz resortu spraw wewnętrznych i administracji,

3. w tym także studenci uczelni niepaństwowych (Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie) dotowanych z budżetu państwa.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych w publikacjach GUS: „Szkoly wyższe i ich finanse w 2000 r.”, Warszawa 2001; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2001 r.”, Warszawa 2002; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2002 r.”, Warszawa 2003; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2003 r.”, Warszawa 2004.

Przychody i koszty działalności dydaktycznej państwowych szkół wyższych w latach 2000-2003 (w tys. zł)

Grupy szkół	2000 rok			2001 rok			2002 rok			2003 rok		
	Przychody z dział. dydakt.	Koszty własne dział. dydakt.	% (3:2)	Przychody z dział. dydakt.	Koszty własne dział. dydakt.	% (6:5)	Przychody z dział. dydakt.	Koszty własne dział. dydakt.	% (9:8)	Przychody z dział. dydakt.	Koszty własne dział. dydakt.	% (12:11)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Uniwersytety*	2.016.558,4	2.075.324,2	102,9	2.430.443,5	2.489.646,7	102,4	2.637.286,7	2.734.674,1	103,7	2.822.419,4	2.906.028,2	102,9
Wyższe szkoły tech.	1.559.849,7	1.655.087,1	106,1	1.755.256,8	1.793.537,3	102,2	1.858.956,4	1.956.116,0	105,2	1.948.124,4	2.043.042,7	104,9
Akademie rolnicze	450.184,1	482.067,8	107,1	512.773,3	536.026,0	104,5	537.554,6	606.641,7	112,8	587.313,7	656.283,2	111,7
Wyższe szkoły ekon.	335.958,1	339.929,3	101,1	390.938,5	388.744,9	99,4	429.056,5	424.362,9	98,9	447.069,7	440.878,2	98,6
Wyższe szkoły pedagog.	338.692,8	338.727,6	100,0	293.510,0	283.621,7	96,6	319.923,1	318.671,5	99,6	349.393,3	352.642,4	100,9
Akademie wych. fizycz.	164.362,5	167.767,9	102,1	183.657,0	179.322,2	97,6	197.864,5	200.797,2	101,5	208.135,0	211.662,6	101,7
Akademie medyczne	639.898,5	670.456,3	104,8	686.343,2	727.938,0	106,1	741.157,6	802.850,4	108,3	825.378,4	871.477,7	105,6
Wyższe szkoły art.	211.813,8	210.384,7	99,3	219.657,0	225.056,7	102,4	237.438,7	242.726,2	102,2	257.632,9	261.866,6	101,6
Wyższe szkoły zaw.	84.398,6	72.182,1	85,5	144.939,6	126.391,6	87,2	199.982,6	179.127,2	89,6	263.662,1	231.622,3	87,8
Pozostałe**	85.684,1	94.947,1	110,8	97.996,2	103.073,1	105,2	101.233,6	106.639,8	105,3	106.349,5	109.784,6	103,2
Razem:	5.887.400,6	6.106.874,1	103,7	6.715.515,1	6.853.358,2	102,1	7.260.454,3	7.572.607,0	104,3	7.815.478,4	8.085.288,5	103,4

* łącznie z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim (uczelnią niepaństwową dotowaną z budżetu państwa),

** w grupie tych szkół uwzględniono uczelnie państwowe (wyższe szkoły morskie i Chrześcijańską Akademię Teologiczną w Warszawie) oraz uczelnię niepaństwową dotowaną z budżetu państwa (Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie).

Źródło: publikacje GUS: „Szkoly wyższe i ich finanse w 2000 r.”, Warszawa 2001; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2001 r.”, Warszawa 2002; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2002 r.”, Warszawa 2003; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2003 r.”, Warszawa 2003.

Struktura przychodów z działalności dydaktycznej w państwowych szkołach wyższych w latach 2000-2003, z uwzględnieniem głównych źródeł finansowania

Grupy szkół	2000 rok			2001 rok			2002 rok			2003 rok		
	Przychody z dział. dydak. (w tys. zł)	w tym (w %):		Przychody z dział. dydak. (w tys. zł)	w tym (w %):		Przychody z dział. dydak. (w tys. zł)	w tym (w %):		Przychody z dział. dydak. (w tys. zł)	w tym (w %):	
		dotacje z budżetu	opłaty za zaj. dydak.		dotacje z budżetu	opłaty za zaj. dydak.		dotacje z budżetu	opłaty za zaj. dydak.		dotacje z budżetu	opłaty za zaj. dydak.
Uniwersytety*	2.016.558,4	61,2	27,7	2.430.443,5	61,7	28,3	2.637.286,7	61,3	28,9	2.822.419,4	61,7	30,0
Wyższe szkoły techniczne	1.559.849,7	74,0	16,8	1.755.256,8	74,3	17,7	1.858.956,4	73,5	19,3	1.948.124,4	74,8	18,3
Akademie rolnicze	450.184,1	76,8	11,8	512.773,3	76,5	13,5	537.554,6	76,3	14,5	587.313,7	75,0	16,1
Wyższe szkoły ekonomiczne	335.958,1	44,7	44,1	390.938,5	43,6	48,5	429.056,5	42,6	50,1	447.069,7	44,1	48,4
Wyższe szkoły pedagogiczne	338.692,8	55,9	37,8	293.510,0	55,2	37,9	319.923,1	55,2	39,4	349.393,3	55,0	40,0
Akademie wych. fizycz.	164.362,5	70,1	19,3	183.657,0	70,7	19,7	197.864,5	68,3	21,1	208.135,0	68,2	21,4
Akademie medyczne	639.898,5	88,9	7,7	686.343,2	86,6	9,6	741.157,6	84,6	11,9	825.378,4	84,2	12,3
Wyższe szkoły artystyczne	211.813,8	86,8	7,3	219.657,0	86,0	8,3	237.438,7	85,5	9,1	257.632,9	84,5	9,1
Wyższe szkoły zawodowe	84.398,6	74,2	21,5	144.939,6	70,7	24,3	199.982,6	70,5	25,8	263.662,1	70,2	26,9
Pozostałe**	85.684,1	69,5	19,1	97.996,2	69,5	20,5	101.233,6	64,8	25,0	106.349,5	65,2	24,9
Razem:	5.887.400,6	69,0	21,8	6.715.515,1	68,7	23,0	7.260.454,3	67,8	24,3	7.815.478,4	68,3	24,6

* łącznie z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim (uczelnia niepaństwowa dotowana z budżetu państwa),

** w grupie tych szkół uwzględniono szkoły państwowe (wyższe szkoły morskie i Chrześcijańską Akademię Teologiczną w Warszawie) oraz uczelnię niepaństwową dotowaną z budżetu państwa (Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie).

Źródło: publikacje GUS: „Szkoły wyższe i ich finanse w 2000 r.”, Warszawa 2001; „Szkoły wyższe i ich finanse w 2001 r.”, Warszawa 2002; „Szkoły wyższe i ich finanse w 2002 r.”, Warszawa 2003; „Szkoły wyższe i ich finanse w 2003 r.”, Warszawa 2004.

Wynik finansowy netto* państwowych szkół wyższych w latach 2000-2003
(w tys. zł)

Grupy szkół	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.
Uniwersytety **	73.477,1	78.353,4	37.247,1	49.600,1
Wyższe szkoły techniczne	26.530,1	93.262,8	24.559,8	24.010,0
Akademie rolnicze	86.757,1	78.993,7	29.971,6	7.525,6
Wyższe szkoły ekonomiczne	3.356,2	12.103,2	12.556,9	9.456,7
Wyższe szkoły pedagogiczne	16.351,6	18.784,2	9.372,9	3.409,8
Akademie wych. fizycznego	388,4	9.846,6	4.549,1	3.153,5
Akademie medyczne	9.792,2	- 850,9	- 21.939,0	- 10.825,8
Wyższe szkoły artystyczne	4.621,3	- 2.034,8	- 2.063,2	- 698,7
Wyższe szkoły zawodowe	17.462,5	25.617,0	27.604,7	37.087,3
Pozostałe***	- 508,5	2.960,6	2.570,3	110,0
Razem:	238.228,0	317.035,8	124.430,2	122.828,5

* Wynik finansowy netto (zysk lub strata) uczelni otrzymuje się przez pomniejszenie wyniku finansowego brutto (stanowiącego różnicę pomiędzy przychodami ogółem, a kosztami ogółem poniesionymi na ich uzyskanie, skorygowaną o saldo zysków i strat nadzwyczajnych) o obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego, zaś głównym składnikiem tych obciążeń jest podatek dochodowy.

** Uniwersytety państwowe łącznie z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim (uczelnia niepaństwowa dotowana z budżetu państwa).

*** do grupy tych szkół zaliczono uczelnie państwowe (wyższe szkoły morskie i Chrześcijańską Akademię Teologiczną w Warszawie) oraz jedną uczelnię niepaństwową (Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie), dotowaną z budżetu państwa.

Źródło: publikacje GUS: „Szkoly wyższe i ich finanse w 2000 r.”, Warszawa 2001; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2001 r.”, Warszawa 2002; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2002 r.”, Warszawa 2003; „Szkoly wyższe i ich finanse w 2003 r.”, Warszawa 2004.

**Studenci skontrolowanych uczelni w latach akademickich 2000/2001 –
2004/2005**

Studen- ci w latach	UMCS Lublin	U.Ł. Łódź	U. Sz. Szczec- cin	SGGW Wa-wa	A.E. Kraków	A.E. Poznań	A.E. Wrocław	APS Wa-wa	A.Ś. Kielce	Raze m
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2000/2001										
Ogółem	35.067	35.618	30.103	15.286	18.573	15.359	16.070	8.437	22.676	197.189
Dzienni	15.313	16.834	11.300	9.461	6.173	6.235	6.366	1.966	8.988	82.636
- %	43,7	47,3	37,5	61,9	33,2	40,6	39,6	23,3	39,6	41,9
2001/2002										
Ogółem	33.031	38.833	31.987	17.298	18.640	16.162	16.760	8.804	26.577	208.092
Dzienni	14.499	17.538	12.087	10.028	6.211	6.518	6.666	2.043	10.875	86.465
- %	43,9	45,2	37,8	58,0	33,3	40,3	39,8	23,2	40,9	41,5
2002/2003										
Ogółem	33.186	40.083	34.291	19.377	18.958	15.704	17.155	7.436	28.787	214.977
Dzienni	15.926	18.435	13.195	10.946	6.642	6.763	6.970	2.120	12.300	93.297
- %	48,0	46,0	38,5	56,5	35,0	43,1	40,6	28,5	42,7	43,4
2003/2004										
Ogółem	34.358	40.525	34.120	20.949	18.972	14.301	18.104	6.166	28.798	216.293
Dzienni	17.039	19.006	13.812	11.901	7.144	6.695	7.738	2.608	13.481	99.424
- %	49,6	46,9	40,5	56,8	37,6	46,8	42,7	42,3	46,8	46,0
2004/2005										
Ogółem	34.667	39.947	36.513	22.751	21.379	13.879	17.810	6.413	b. d.	193.359
Dzienni	18.161	19.567	15.591	12.546	7.973	6.900	8.203	2.982	b. d.	91.923
- %	52,4	49,0	42,7	55,1	37,3	49,7	46,1	46,5	x	47,5
2004/2005 : 2000/2001 (w %)										
Ogółem	98,8	112,2	121,3	148,8	115,1	90,4	110,8	76,0	127,0*	109,7*
Dzienni	118,6	116,2	138,0	132,6	129,1	110,7	128,9	151,7	150,0*	120,3*

*2003/2004: 2000/2001

Źródło: obliczenia własne na podstawie ustaleń kontroli.

**Nauczyciele akademicki skontrolowanych uczelni w latach akademickich
2000/2001 – 2004/2005**

Naucz. akad. w latach	<i>UMCS</i> <i>Lublin</i>	<i>U.Ł.</i> <i>Łódź</i>	<i>U. Sz.</i> <i>Szczecin</i>	<i>SGGW</i> <i>Warszawa</i>	<i>A.E.</i> <i>Kraków</i>	<i>A.E.</i> <i>Poznań</i>	<i>A.E.</i> <i>Wrocław</i>	<i>APS</i> <i>Warszawa</i>	<i>A.Ś.</i> <i>Kielce</i>	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2000/2001										
Ogółem	1.864	2.103	1.065	1.008	609	521	676	267	915	9.028
-prof. i dr hab.	406	519	225	269	104	107	133	48	222	2.033
- dr	706	866	346	481	209	81	240	93	386	3.408
2001/2002										
Ogółem	1.782	2.130	1.121	1.008	623	529	669	281	947	9.090
- prof. i dr hab.	385	523	238	269	111	109	133	47	235	2.050
- dr	698	900	375	516	213	96	247	103	421	3.569
2002/2003										
Ogółem	1.822	2.169	1.168	1.054	600	553	686	289	1.029	9.370
- prof. i dr hab.	401	525	249	269	110	112	138	51	250	2.105
- dr	732	949	417	568	204	115	268	105	458	3.816
2003/2004										
Ogółem	1.871	2.207	1.142	1.087	609	552	697	256	1.107	9.528
- prof. i dr hab.	412	520	250	277	108	112	140	45	271	2.135
- dr	766	1.002	446	626	218	131	304	94	497	4.084
2004/2005										
Ogółem	1.903	2.205	1.192	1.110	604	543	728	242	1.075	9.602
- prof. i dr hab.	414	532	267	286	113	112	141	40	260	2.165
- dr	804	1.034	529	670	237	200	333	87	497	4.391
2004/2005 : 2000/2001 (%)										
Ogółem	102,1	104,8	111,9	110,1	99,2	104,2	107,7	90,6	117,5	106,3
- prof. i dr hab.	102,0	102,5	118,7	106,3	108,6	104,8	106,0	83,3	117,1	106,5
- dr	113,9	119,4	153,0	139,3	113,4	246,9	138,7	93,5	128,8	128,8
Nauczyciele akademicki z tytułem naukowym i stopniami naukowymi w strukturze nauczycieli akademickich (w%)										
2000/2001	59,6	65,9	53,6	74,4	51,5	36,1	55,2	52,8	66,4	60,3
2004/2005	64,0	71,0	66,8	86,1	57,9	57,4	65,1	52,5	70,4	68,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie ustaleń kontroli.

**Przychody i koszty działalności dydaktycznej skontrolowanych uczelni w latach
2000- 2004 (kwoty w tys. zł)**

Przychody i koszty	UMCS Lublin	U.Ł. Łódź	U. Sz. Szczecin	SGGW Wa-wa	A.E. Kraków	A.E. Poznań	A.E. Wrocław	APS Wa-wa	A.S. Kielce	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2000 rok										
Przychody dział. dydak.	131.102,3	155.885,1	76.973,6	92.433,6	70.828,0	69.768,9	62.896,6	19.958,1	61.323,9	741.170,1
Koszty dział. dydak.	138.416,4	163.502,3	84.620,7	98.741,9	68.703,9	73.512,3	63.705,9	18.114,5	61.807,8	771.125,7
- %	105,6	104,9	109,9	106,8	97,0	105,4	101,3	90,8	100,8	104,0
2001 rok										
Przychody dział. dydak.	144.134,5	177.693,8	91.854,3	107.036,9	86.168,3	79.889,6	74.445,8	22.852,2	75.439,4	859.514,8
Koszty dział. dydak.	148.242,7	185.802,7	95.005,8	114.716,8	77.696,6	82.726,8	75.574,4	21.849,1	71.938,1	873.553,0
- %	102,9	104,6	103,4	107,2	90,2	103,5	101,5	95,6	95,3	101,6
2002 rok										
Przychody dział. dydak.	151.665,6	194.815,9	105.048,0	115.856,2	90.356,8	84.519,0	79.985,0	22.480,2	84.171,6	928.898,3
Koszty dział. dydak.	167.247,9	201.217,9	107.156,0	128.141,6	84.258,6	86.961,6	81.974,1	23.493,4	81.551,5	962.002,6
- %	110,3	103,3	102,0	110,6	93,2	102,9	102,5	104,5	96,9	103,5
2003 rok										
Przychody dział. dydak.	160.786,4	213.316,6	114.220,7	126.539,8	95.880,7	84.282,2	86.464,9	23.402,6	94.056,0	998.949,9
Koszty dział. dydak.	177.035,5	216.057,2	116.306,2	144.435,2	90.379,9	86.533,5	87.891,7	23.231,3	98.264,2	1.040.134,7
- %	110,1	101,3	101,8	114,1	94,3	102,7	101,6	99,3	104,5	104,1
2004 rok*										
Przychody dział. dydak.	137.503,0	167.394,7	119.038,5	118.001,6	85.229,3	58.595,3	75.944,7	26.240,7	78.231,3	866.179,1
Koszty dział. dydak.	b. d.	165.570,2	123.289,5	108.277,7	83.150,1	59.343,7	80.822,8	26.849,3	76.264,2	X
- %	X	98,9	103,6	91,8	97,5	101,3	106,4	102,3	97,5	X
2003 : 2000 (%)										
Przychody dział. dydak.	122,6	136,8	148,4	136,9	135,4	120,8	137,5	117,2	153,4	134,8
Koszty dział. dydak.	127,9	132,1	137,4	146,3	131,5	117,7	138,0	128,2	159,0	134,9

* dane na koniec września 2004 r., a w przypadku Uniwersytetu Szczecińskiego, AE we Wrocławiu i APS w Warszawie – na koniec października 2004 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie ustaleń kontroli.

Struktura (w %) przychodów z działalności dydaktycznej skontrolowanych uczelni w latach 2000 – 2004, z uwzględnieniem głównych źródeł finansowania.

Wyszczególnienie	UMCS Lublin	U.Ł. Łódź	U. Sz. Szczecin	SGGW Wa- wa	A. E. Kraków	A. E. Poznań	A. E. Wrocław	APS Wa- wa	A. Ś. Kielce
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2000 rok									
Przychody z działalności dydaktycznej - ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:									
- dotacje z budżetu	64,9	62,0	59,9	74,7	40,9	39,6	50,7	43,5	59,9
- opłaty za zajęcia dydaktyczne, w tym:	28,3	27,8	35,2	10,7	50,7	47,8	43,9	56,5	33,5
- w z.j.o.	27,9	b. d.	9,7	13,7	b. d.	32,8	15,7	23,9	32,1
2001 rok									
Przychody z działalności dydaktycznej - ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:									
- dotacje z budżetu	65,8	62,0	57,8	73,1	37,9	39,2	48,7	42,6	57,5
- opłaty za zajęcia dydaktyczne, w tym:	27,9	29,1	32,3	14,5	55,0	50,7	46,3	57,4	35,0
- w z.j.o.	14,1	12,9	22,1	15,5	b. d.	29,0	20,1	23,3	34,0
2002 rok									
Przychody z działalności dydaktycznej - ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:									
- dotacje z budżetu	65,3	60,9	53,8	70,8	38,8	39,5	48,5	46,9	56,3
- opłaty za zajęcia dydaktyczne, w tym:	27,4	32,8	37,7	16,2	53,4	51,7	46,2	53,1	38,4
- w z.j.o.	17,3	14,6	31,7	14,3	b. d.	27,2	24,4	27,5	28,3
2003 rok									
Przychody z działalności dydaktycznej - ogółem, w tym:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- dotacje z budżetu	67,0	60,0	53,6	68,8	39,4	42,9	48,3	49,5	55,1
- opłaty za zajęcia dydaktyczne, w tym:	27,9	33,8	36,5	18,8	51,1	49,3	46,9	50,5	40,0
- w z.j.o.	16,4	16,7	45,1	14,4	b. d.	26,3	25,7	27,3	27,2
2004 rok*									
Przychody z działalności dydaktycznej - ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:									
- dotacje z budżetu	74,8	70,3	56,5	69,7	46,2	57,6	57,0	52,4	60,8
- opłaty za zajęcia dydaktyczne, w tym:	20,8	18,9	34,6	20,6	45,4	35,7	39,7	45,3	34,4
- w z.j.o.	19,4	18,2	41,1	12,8	b. d.	10,8	32,7	19,6	31,1
2003 : 2000 (%)									
Przychody z działalności dydaktycznej - ogółem	122,6	136,8	148,4	136,9	135,4	120,8	137,5	117,2	153,4
w tym:									
- dotacje z budżetu	126,6	132,6	132,8	126,1	130,5	130,6	131,1	133,5	141,2
- opłaty za zajęcia dydaktyczne, w tym:	121,0	166,6	153,9	241,3	136,3	124,4	146,8	104,8	183,0
- w z.j.o.	71,0	X	713,7	254,3	b. d.	99,8	241,0	123,7	155,2

* dane na koniec września 2004 r., a w przypadku Uniwersytetu Szczecińskiego, AE we Wrocławiu i APS w Warszawie – na koniec października 2004 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie ustaleń kontroli.

Zestawienie wyników ankiety przeprowadzonej wśród studentów z. j. o. skontrolowanych uczelni

Nr pyta- nia	Treść pytania	Liczba odpowie- dzi	Odsetek wskazań					
			Tak	Raczej tak	Nie	Raczej nie	Zdecy- dowanie nie	Nie mam zdania
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1a	Czy zamiejscowa jednostka uczelni, w której Pani/Pan studiuje zapewnia dostępność dla studentów planów i programów, obowiązujących w toku studiów?	2.360	60,9	35,0	3,6	0,05	0,4	0,05
1b	Czy zamiejscowa jednostka uczelni, w której Pani/Pan studiuje zapewnia organizację kształcenia zgodnie z wymiarem godzin odpowiednich przedmiotów nauczania i form zajęć określonych w programach i planach studiów?	2.357	66,6	30,6	1,6	-	0,4	0,8
2a	Czy zapewniono prowadzenie zajęć dydaktycznych przez nauczycieli akademickich wymienionych imiennie w harmonogramach wykładów?	2.368	88,5	10,5	0,5	0,5	-	-
2b	Czy zapewniono prowadzenie zajęć dydaktycznych przez nauczycieli akademickich wymienionych imiennie w harmonogramach seminariów?	2.052	82,7	13,5	2,5	1,1	0,2	-
2c	Czy zapewniono prowadzenie zajęć dydaktycznych przez nauczycieli akademickich wymienionych imiennie w harmonogramach ćwiczeń?	2.293	89,1	8,3	1,4	0,8	0,4	-
3a	Czy prowadzący zajęcia dydaktyczne dysponują czasem przeznaczonym na konsultacje?	2.354	55,1	35,7	2,3	6,8	-	0,1
3b	Czy prowadzący zajęcia dydaktyczne skłonni są poświęcić dodatkowy czas na konsultacje?	2.331	38,0	43,3	2,9	7,7	-	8,1
4a	Czy w obiektach i salach wykorzystywanych do zajęć dydaktycznych zapewniano odpowiednio do potrzeb liczbę miejsc w salach wykładowych?	2.355	67,2	27,4	1,3	3,8	0,3	-
4b 1)	Czy w obiektach i salach wykorzystywanych do zajęć dydaktycznych zapewniano odpowiednio do potrzeb liczbę stanowisk w laboratoriach?	1.839	54,3	33,0	4,9	6,3	1,4	0,1
4b 2)	Czy w obiektach i salach wykorzystywanych do zajęć dydaktycznych zapewniono odpowiednio do potrzeb liczbę stanowisk w pracowniach?	2.061	55,7	33,7	4,0	5,4	0,9	0,3
4c	Czy w obiektach i salach wykorzystywanych do zajęć dydaktycznych zapewniono odpowiednio do potrzeb wyposażenie w techniczne środki nauczania (np. rzutniki, ekrany, monitory, komputery, nagłośnienie, itp.)?	2.338	53,0	34,4	3,2	8,2	1,1	0,1

4d 1)	Czy w obiektach i salach wykorzystywanych do zajęć dydaktycznych zapewniano odpowiednio do potrzeb dostępność dla studentów komputerów?	2.287	39,5	30,3	12,0	13,3	4,7	0,2
4d 2)	Czy w obiektach i salach wykorzystywanych do zajęć dydaktycznych zapewniano odpowiednio do potrzeb dostępność dla studentów Internetu?	2.252	31,9	26,5	19,1	15,6	6,8	0,1
5a	Czy biblioteka (funkcjonująca w miejscu studiów) dysponuje księgozbiorem literatury podstawowej dla prowadzonych zajęć w zakresie poszczególnych przedmiotów?	2.334	31,4	38,7	9,6	16,4	3,8	0,1
5b	Czy biblioteka (funkcjonująca w miejscu studiów) dysponuje wystarczającą ilością egzemplarzy literatury podstawowej zalecanej studentom?	2.323	18,7	31,7	19,0	27,2	0,5	2,9
5c	Czy biblioteka (funkcjonująca w miejscu studiów) dysponuje wystarczającą liczbą miejsc w czytelni?	2.278	33,7	36,1	4,6	16,2	0,4	9,0
5d	Czy biblioteka (funkcjonująca w miejscu studiów) dysponuje urządzeniami umożliwiającymi kopiowanie tekstów dla potrzeb studentów?	2.330	71,2	1,1	16,4	0,4	0,3	10,6
6a 1)	Czy uczestniczy Pani/Pan w działalności kół naukowych funkcjonujących w miejscu studiów?	2.293	5,8	-	92,2	2,0	-	-
6a 2)	Czy uczestniczy Pani/Pan w działalności kół naukowych funkcjonujących w uczelni?	2.319	6,6	-	91,3	2,1	-	-
6b	Czy uczestniczy Pani/Pan w konferencjach organizowanych z udziałem studentów?	2.291	14,5	-	84,3	1,2	-	-
6c 1)	Czy uczestniczy Pani/Pan w przedsięwzięciach społeczno-kulturalnych miejscowego środowiska studenckiego?	2.316	18,4	-	80,0	1,6	-	-
6c 2)	Czy uczestniczy Pani/Pan w przedsięwzięciach społeczno-kulturalnych środowiska studenckiego w miejscu funkcjonowania uczelni?	2.325	20,1	-	78,2	1,7	-	-

Załącznik nr 16

Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Wiceprezes Rady Ministrów
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Rzecznik Praw Dziecka
8. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
9. Minister Edukacji Narodowej i Sportu
10. Minister Finansów
11. Minister Sprawiedliwości
12. Przewodniczący Komisji do Spraw Kontroli Państwowej Sejmu RP
13. Przewodniczący Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu RP
14. Przewodniczący Komisji Nauki, Edukacji i Sportu Senatu RP
15. Przewodniczący Komisji Finansów Publicznych Sejmu RP
16. Przewodniczący Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej Sejmu RP